Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

У гэтым нумары 6 старонак.

№ 37 (66) Субота, 19 -га лістапада 1927 г. м. Вільня. Год II.

БЕЛАРУСКАЕ СЛОВА

Выходзіць раз у тыдзень

Цана нумару 20 грош.

Нацыянальнае адраджэньне. — Тэрытарыяльная і культурна-нацыянальная аутаномія.—Зямля сялянам на падставе уласнасьці.—Шырокі дэмократызм.—Барацьба з комунізмам.—Нацыянальная царква.—Краевая згода.—Далучэньне Усходняй Беларусі да Заходняй.

Падпісная цана на 1 месяц 1 зл.
" " " 3 " 2 зл.
Заграніцу ўдвая даражэй.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Wilno ul. Zawalna 6 m. 4
Рэдакцыя адчынена ад 12—2 гадз. штодня апрача сьвятаў.

Першы Зьезд Гмінных Радных — Беларусаў у Вільні.

Першы дзень Зьезду.

У нядзелю 6 лістапада а 12 гадзіне адкрыўся зьезд гмінных Радных і Войтаў Віленскага і Навагрaдзкага ваяводзтваў, склікaны па ініцыятыве Беларускага Нацыянальнага Камітэту па справам Самаўрадаў. Прыбыла на зьезд 103 дэлегаты, з якіх 87 з правам голасу і 16 як госьці. Сярод гасьцей былі прысутнымі: Прэзыдэнт м. Вільні п. Фалейёўскі, прадстаўнік ад Віленскага Ваяводзтва п. Некраш, урад віленскага аддзела Партыі Працы ў складзе старшыні д-ра Бракоўскага і п. Сьвідэрскага, вядомы беларускі абаронца адвакат Міцкевіч, пасол Шапель, рэд. „Бел. Дня“ Умястоўскі, радны віленскага магістрату беларус Крук, прадстаўнікі прэсы і польскага грамадзянства. Пасьля праверкі мандатнаю камісіяй мандатаў прысутных адкрыў зьезд старшыня Камітэту па справам Самаўрадаў, сябра Нясьвіскага сойміку п. Я. Ярош, запрапанаваўшы выбраць прэзыдыўм зьезда. Старшынёю прэзыдыума быў выбраны М. Пятровіч, войт Палачанскай гміны, Маладэчанскага павету. У прэзыдыум былі выбраны: віцэ-старшыня А. Паўлюкевіч, — Старшыня Бел. Нац. Рады і Партыі, Я. Яроцкі — радны м. Баранавічы і сябры — Г. Канапацкі, Вярнікоўскі, Ярош, Падбярэзкі, Якімовіч ад цэнтру і з правінцыі — сэнатар Назарэўскі — радны м. Барановіч, Рагальчук (Нясьвіскі пав., сябра нясьв. сойміку), Філіповіч (Валожынскі пав, заступнік войта), Мароз (Маладэчанскі пав., сябра сойміку маладэчанскага), Сончык (Слонімнімскі п., сябра сойміку слонімскага), Ілінец, заступнік войта, (Навагрaдзкі п.), Саковіч (Вялейскі п.) і Рахман, радны (Лідзкі пав.). Сэкрэтары — Я. Шыбка і Т. Шыбут.

Першы Зьезд Гмінных РадныхБ—еларусаў ў Вільні.

СЯБРЫ ЗЬЕЗДУ Ў САЛІ ПАСЕДЖАНЬЯ (Вільня, Вялікая № 47, б. саля „Паляс“).

ПРЫВІТАНЬНІ.

З першым прывітаньнем зьезду выступіў старшыня Каміту па справам Самаўрадаў п. **Я. ЯРОШ**, пажадаўшы паспеху зьезду і заклікаўшы да энэргічнай і творчай працы на дабро і шчасьце беларускай вёскі.

Сябра арганізацыйнай Камісіі па скліканьню зьезду п. **Г. КАНАПАЦКІ**, вітаючы Войтаў і Радных, як прадстаўнікоў Першага Беларускага Зьезду Радных — падкрэсьліў, што Камісія, склікаючы зьезд і праводзячы ідэю стварэньня Камітэту па справам Самаўрадаў, мела на мэце зусім скромнае і малае жаданьне: „Мы імкнемся — казаў ён — да таго, каб самаўрад стаўся фактычным самаўрадам г. е., каб сам ён ўрадаваў у сваей гміне і быў-бы гаспадаром ўсяго гміннага жыцьця, як ў галінах гаспадарчых, культурна-асьвятовых, гэтак і ў іншых. Бо да гэтага часу, да часу, пакуль на чале Польскай Дзяржавы ня стаў Маршалак Пілсудскі, самаўрадамі ў гмінах кіравалі улады адміністрацыйныя. Але-ж улады адміністрацыйныя маюць свае пэўныя функцыі, — гэта дагляд за правідловым выкананьнем законаў наагул, ў часнасьці дагляд за тым, каб праца самаўрадаў ня выходзіла з граніц, прадугледжаных законам... Цяпер пры Урадзе Маршалка Пілсудзкага мы бачым, як паступова наладжываецца нашае жыцьцё. Мы бачым вось Вас тутака — новых выбранцаў Народу, мы ўжо адчуваем і палепшэньне адносін і адміністрацыйных Уладаў і дасьць Бог, што у хуткім часе нашыя самаўрады пачуюць сябе гаспадарамі ў сваёй гміне і калі гэта станецца, дык тады тамака ў цэнтры Польшчы гэта будзе доказам добрага дэмократычнага устрою Польскай Дзяржавы, а у нас тутака будзе добрым этапам да аўтаноміі. Няхай-жа жывуць Самаўрады! Няхай жывуць п. п. Радныя і Войты Беларусы!..

Радны беларус Віленскага магістрату п. **КРУК**: „Вітаю Вас, як Радны м. Вільні, ня ўходзячы ў палітычныя справы! Гэты зьезд ёсьць прадстаўніком беларускай вёскі. Пасьля доўгіх вякоў Беларускі Народ і беларуская вёска прабудзіліся. І сяньня мы бачым яскравыя вынікі гэтага: маем свой уласны голас. Мы сабраліся тутака, каб далей цягнуць вялікую, маркотную беларускую песьню, якая ніколі ня будзе зьнішчана. Буры з Усходу і Захаду прайшлі над Беларускай зямелькаю, прайшлі ліхалецьці і Беларускі Народ прабудзіўся. Мы самі куём сваю гісторыю, ідзем за пуцяводнаю зоркаю. Чалавек мае духоўную вартасьць толькі тады, калі ён ведае, хто ён. Толькі тады ён стаіць на цьвёрдым грунце. Павінна быць адна агульная беларуская дарога, і толькі тады дасягнём карысных вынікаў. Мы жывем у суседзтве з палякамі і літвінамі. Нашыя палкі бароліся на палёх Грунвальда і Танэнбэрга разам пад аднымі штандарамі. Мы павінны ведаць, што Пагоня — гэта той рыцар, які указвае нам напрамак. Мы павінны накрэсьліць сабе разумны шлях працы, не трацячы сьвядомасьці, — „хто я“. Тады толькі праца дасьць нам тое, да чаго мы імкнемся. І калі будзе скінута няволя, мы будзем падрыхтаваны для кіраваньня сваім лёсам. Да гэтага я і заклікаю Вас, Браты! Працуйце суменна, не забываючы інтарэсаў Народу!

Адвакат **СТЭФАН МІЦКЕВІЧ**, паляк з партыі „Odrodzenie“: Вітаю Вас, як быўшы войт у Неманчынскай гміне і пасол Віленскага Сойму, і вельмі перапрашаю, што не магу гаварыць па беларуску. Але я адчуваю тое, што і Вы адчуваеце. Вы носіце у сваім сэрцы тое самае, што і мы, палякі, нясьлі 150 гадоў. Толькі Польшча дасьць Вам тое, чаго Вы жадаеце. Заклікаю Вас да еднасьці з намі! Цяжкія варункі жыцьця пасьля 150 г. няволі і вайны! Але дзякуючы тым людзям, на чале якіх стаіць Маршалак Пілсудзкі, гэтыя труднасьці будуць пераможаны. Вы старайцеся, каб толькі гэтая праца йшла ляпей. Усё будзе дасягнута толькі працаю. Я выказываю два жаданьні: супольнага сужыцьця з намі і вытрваласьці ў працы гаспадарчай і палітычнай!

Старшыня Клюбу Працы на Усходніх ваяводзтва **Д-р БРАКОЎСКІ**: Ад імя ваяводзкага аддзелу Клюбу Працы пазвольце выказаць Вам сымпатыі таго народу, які зьвязаны з Вамі супольнаю культураю і супольнаю барацьбою за сваю лепшую будучыню. Мы разумеем толькі супольную працу. Складавая частка Дзяржавы — Беларусы маюць свае гаспадарчыя і культурныя патрэбы. Мы добра разумеем, што вы павінны мець сваю ўласную мову. Але ня можна выкрэсьліць таго гістарычнага факту, што Вы жывіцё супольна з палякамі і літоўцамі. Мы рэалізуем ідэю Маршалка Пілсудзкага. Але яна можа быць вырашана толькі тут, на месцу, а не гдзесь заграніцаю. Дык няхай жыве Беларускі Народ у згодзе з Палякамі!

Ад імя Беларускага т-ва „Прасьвета“ выступіў з прывітаньнем старшыня п. **А. ЯКІМОВІЧ**, падкрэсьліўшы вялікую ролю Самаўрадаў у культурна-асьвятовым жыцьці Народу і пажадаўшы пасьпеху ў працы.

Сэнатар **НАЗАРЭЎСКІ**, Радны Баранавіч: „Сяньня я бачу, што за кароткі час ад 1920 г. беларускі рух значна пашырыўся. Нас прызнаюць за грамадзян. Мы можам свабодна выказваць свае думкі і можам памагаць нашым братом. Мы сабраліся тут, каб падзяліцца між сабою думкамі, набрацца сілаў для працы на дабро Народу. Гэты зьезд павінен быць апалітычны! Разьбярэмся ўва ўсім і панясём цяжкую працу туды, хто нас выбраў! Я вельмі шчасьлівы, што гэты зьезд сабраўся. Мы павінны падзякаваць тым, хто нас сабраў тут! Дык да працы ў добры час!“

Рэдактар „Беларускага Дня“ п. Ф. **УМЯСТОЎСКІ**“: Вітаю Вас, як рэдактар часопісі „Бел. Дзень“, пасьвячонай выключна гаспадарчым справам. Толькі Народ дужы эканамічна можа лічыць на спаўненьне свайго ідэалу. Калі мы тут гаворым аб матэрыяльнай культуры і духоўным адраджэньні, дык будзе зразумела, чаму я не мог устрымацца ад прывітаньня. Перад Вамі шырокае поле для працы ў вобласьці асьветы і палепшаньня гаспадаркі, ў якой ня ўсё можа зрабіць урад. На Вас ляжыць вельмі вялікая адказнасьць, бо ў руках Вашых лёс Беларускага Народу, які да гэтай пары ня меў магчымасьці працаваць для сябе. Над намі панавала доўгі час Маскоўская няволя, якую зьнясла рэвалюцыя. У межах Польскае Дзяржавы мы апынуліся ў дэмакратычных варунках, пры якіх можам зьдзейсьніць свае ідэалы. Але раней і тут было цяжка, ня гледзячы на Канстытуцыю, гарантуючую шырокія правы. І толькі ад 1926 г, пасьля маёвага перавароту палягчэла. Калі раней мы ня мелі беларускіх войтаў і радных, дык цяпер бачым зьезд беларускіх Войтаў і Радных. Гэта дае шырокі простор і магчымасьці для працы. Раней мы ня мелі школы для самаўрадавага жыцьця. Кіраваць гмінным жыцьцём — вялікая навука. Навука—гэта жыцьцё. У пачатку будзем рабіць абмылкі. Але трэба напружыць усе стараньні, каб апраўдаць тыя надзеі, якія ўзложаны на Вас выбаршчыкамі. Яны разабраліся ў тым, каго трэба было выбіраць. І калі не апраўдаеце іх надзеяў, дык больш ня выбяруць Вас. Каб навучыцца гэтай грамадзкай працы, трэба прайсьці гэтую трудную школу. Дык шчыра жадаю, каб тыя думкі, якія будуць парушаны на гэтым зьездзе, споўніліся“!

Мамонька, прадстаўнік беларускіх эсэраў“: Вы першы раз пачулі, што тут нашая партыя вітае. Мы клалі лепшыя ахвяры за здабыцьце вызваленьня Народа і далей будзем весьці барацьбу за гэты ідэал. Перад Вамі стаяць заданьні, вышэйшыя ідэалы, гэта— быць вольным і незалежным. Мы падняволеныя. Нас эксплёатуюць і сацыяльна і нацыянальна. І калі Вы зьехаліся сяньня, дык толькі дзякуючы змагарам за лепшую долю. Буржуазія ня ставіць гэтых заданьняў. Перад намі стаіць вялікая задача вызваленьня эканамічнага і нацыянальнага. У гэтым можна ўзяць прыклад з Чэхіі, якая ўпорнаю працаю заваявала сабе незалежнасьць. Заклікаю ад імя партыі закладываць каапэратывы і розныя гаспадарчыя ўстановы, моцна стаць матэрыяльна, паднімаць дабрабыт! Духоўна можна падняцца толькі маючы цьвёрдую эканамічную базу. Вас выбраў Народ, Вы сталі Раднымі з яго міласьці. Ваша задача — не зьмяніць яму, а быць яго авангардам. Павінны пралазіць усюды, і ва ўсе ўстановы!..

Пасол Шапель: Вітаю Вас, як сябраў Самаўрадаў, сябраў Беларусаў, першы раз пачаўшых думаць аб эканамічных задачах. Трэба падняць культуру Самаўрадаў, асьвету Беларускага Народу! Трэба яго асьвяціць на ўсей зямлі. Для поўнага эканамічнага дабрабыту патрэбна і эканамічнае вызваленьне. Вітаю Вас, але шкода, што ня ўсе Вы тут. Я сам даведаўся аб гэтым зьездзе толькі з газэтаў і прыбыў сюды, каб Вас прывітаць. Жадаю, каб гэтая думка распаўсюджылася на ўсе тыя землі, дзе жыве Беларускі Народ!

Тодар Вярнікоўскі, рэдактар „Беларускага Слова“: Паважаныя Грамадзяне! Такі Зьезд, які сяньня сабраўся сюды, вельмі прыемна вітаць. Сяньня ў Вільні, ў гэтай калысцы беларускае прэсы, нашыя беларускія арганізацыі і Самаўрадавы Камітэт з вялікім задаваленьнем прыймаюць у сябе паважаных сялянскіх працоўнікаў, выбраннікаў Беларускага Народа, першых Войтаў і Радных гмін з 2-х ваяводзтваў. Ад імя рэдакцыі „Бел. Слова“, зьяўляючагася верным выразіцелем беларускай нацыянальнай ідэі і адраджэнскага руху, я, як рэдактар гэтага органа, маю гонар вітаць Вас усіх тут на першай конфэрэнцыі гмінных радных, выбраннікаў Беларускага Народа! Прызываю ўсіх Вас шчыра прашу аб'яднацца ў адно цэлае, моцнае ядро і прыступіць да рэальнай працы на карысьць і шчасьце нашага Народу. Няхай жыве наш Народ! Няхай жывуць нашыя першыя Войты і Радныя!

Яроцкі, радны баранавіцкага магістрату: Вельмі рад, што вітаю Вас тут. Некатарыя аратары гаварылі аб тым, што Вас тут мала. А я кажу, што ня мала, а шмат Вас сабралося. Мы сабраліся тут не для гутарак, а для працы. Дык да рэальнае працы!

Старшыня Цэнтральнага Выбарчага Камітэту **Друцкі-Падбярэзкі:** Грамадзяне — Радныя! Есьць гэткая прыказка: Маўр зрабіў сваю справу, маўр можа адыйсьці. Гэткім маўрам зьяўляецца стары Выбарчы Камітэт, зрабіўшы сваё. Мне прыходзіцца вітаць Вас у канцы. Вітаю і жадаю пасьпеха ў той працы, аб якой тут гаварылася!

Мы абавязаны гэтаю працаю чалавеку, стаўшаму на чале Польскае Дзяржавы. Мы мелі законы аб выбарах да самаўрадаў ад 1919 г., якія і цяпер маюць абавязуючую сілу. Аднак-жа тыя сілы, якія вялі Польскі і Беларускі Народ па пахілай плоскасьці, ўсьцяж абхадзілі гэты закон. Да гэтай пары мы самаўрадаў ня мелі, і толькі маёвы пераварот, збройны чын даў нам магчымасьць сабрацца тут і гаварыць аб зьдзейсьненьні нашых ідэалаў. Гэтым чалавекам зьяўляецца Маршалак Пілсудзкі, які ў 1919 г. сказаў, што „нясе нам вольнасьць і роўнасьць“. Наш абавязак прывітаць яго і падзякаваць прывітальнаю тэлеграмаю. (Доўгія і бурныя воплескі). Апрача таго мы, як лёяльныя грамадзяне, жывучыя ў граніцах дзяржавы, павінны так сама выразіць сваё прывітаньне і Прэзыдэнту Рэспублікі, як найвышэйшаму прадстаўніку Народу! (Чытае тэкст тэлеграмы. Воплескі).

Старшыня Бел. Нац. Партыі **А. Паўлюкевіч:** Не заўсёды воля цэнтральнага ўраду можа быць выканана, калі гэта воля не зразумела ваяводамі. Прадстаўнікі Навагрaдчыны добра памятаюць рожніцу між быўшым ваяводай Янушайцісам і цяперашнім ваяводаю п.Бечковічам. Дзеля гэтага прапаную

З'жыцьця нашых арганізацыяў

Камунікат

Цэнтральнага Бел. Выбарчага Камітэту.

На адбытых 31. X. — 27 выбарах да Рады Говезьнянскай гм., Нясьвіскага пав. выбрана 10 радных: 8 беларусаў і 2 палякі.

У Клецкай гміне выбары адбыліся 3. XI. — 27. Выбрана 10 радных. З іх: 6 беларусаў і 4 палякі.

У м-ку Сноў, Нясьвіскага пав. так сама адбыліся выбары 3. XI. — 27. Выбрана радных 10. З іх: 7 беларусаў, 2 палякі і 1 жыд.

На выбарах бралі удзел прадстаўнікі Цэнтр. К-ту п. п. А Паўлюкевіч і Т. Вярнікоўскі і інструктары п. п. Я. Ярош і Т. Шыбут.

„ПРАСЬВЕТА".

Створаны і паўсталі да жыцьця наступныя новыя гурткі „Прасьветы":

У Маладэчанскім павеце:

Палачанскі, Дуброўскі, Каральскі, Трэпалаўскі, Доўгілаўскі, Шапуліцкі, Хоўхліцкі, Гарадоцкі, Старынскі, Караблянскі, Путніцкі і Радашкоўскі.

У Валожынскім павеце:

Лістападаўскі, Ярошмінскі і Усьцьбалоцкі.

У Навагрудзкім— Стараельнінскі.

І ў Слонімскім— Скіпаравічанскі.

выслаць прывітальныя дэпэшы Віленскаму ваяводзе п. Рачкевічу і Наваградзкаму п. Бечковічу, які за кароткі час гэтак падыйшоў да народу, што не баіцца яго (каля яго дому не стаяць два паліцэйскіх пастарункі, як пры Янушайцісу), сам развозіць запамогі пацярпеўшым ад стыхійных бедстваў, апякуецца Наваградзкаю беларускаю гімназіяй. (Вопляскі). Сяньня акурат адкрыўся ўсепольскі зьезд гмінных Радных. Я прапаную выслаць нашым братом Радным прывітальную дэпэшу. (Вопляскі). Зьмест дэпэшаў прапаную выпрацаваць прэзыдыуму Зьезда. Прапазыка прыймаецца. Аб'яўляецца кароткі перарыў. Пасьля перарыву чытае даклад Друцкі-Падбярэзкі на тэму аб значэньні самаўрадаў.

Павітальныя Тэлеграмы.

I. ПРЭЗЫДЭНТУ РЭСПУБЛІКІ.

„ПРЭЗЫДЭНТ РЭСПУБЛІКІ,
ВАРШАВА

Дэлегаты Першага Зьезду Радных і Войтаў Беларусаў Віленскага і Наваградзкага ваяводзтваў, сабраўшыся 6 — 7 лістапада, вітаюць Найвышэйшага Дастойніка Польскай Дзяржавы і выражаюць яму сваю грамадзянскую пачціваcьць, заяўляючы, што далажаць усіх высілкаў у пазытыўнай творчай працы на тэрэне Самаўрадавым для дабра Народу і Краю.

Прэзыдыум Зьезду"

II. МАРШАЛКУ Я. ПІЛСУДЗКАМУ.

„МАРШАЛАК ПІЛСУДЗКІ.
ВАРШАВА—БЭЛЬВЭДЭР.

Дэлегаты Першага Зьезду Радных і Войтаў Беларусаў Віленскага і Наваградзкага ваяводзтваў сабраўшыся ў Вільні першы раз за час існаваньня Польшчы, пакліканыя да Самаўрадавай працы на падставе свабодных дэмакратычных выбараў, устаноўленых Табою, Вялікі Правадыр Сучаснай Польшчы, вітаюць Цябе, выражаюць падзяку, запэўненьні і незмаганую надзею, што пад Тваім, Пане Маршалак, кіраўніцтвам і наш Край і Народ разам з братнім Польскім Народам у згодным і супольным высілку дасягне лепшую будучыню.

Прэзыдыум Зьезду".

III. ВІЛЕНСКАМУ ВАЯВОДЗЕ п. РАЧКЕВІЧУ.

„Першы Зьезд Радных і Войтаў Беларусаў Віленскага і Наваградзкага ваяводзтваў, сабраўшыся 6—7 лістапада г. г., вітае ў асобе Пана, Пане Ваявода, сталага і шчырага абаронцу справядлівых імкненьняў беларускага насяленьня і пасьпешнага да гэтай пары абаронцы нашых справядлівых жаданьняў і выражаючы прызнацельнасьць, ня траціць надзеі, што і ў будучыне ў асобе пана Ваяводы знойдзе гэткага-ж абаронцу і апякуна.

Прэзыдыум Зьезду".

IV. НАВАГРАДЗКАМУ ВАЯВОДЗЕ п. БЕЧКОВІЧУ.
НАВАГРУДАК.

„Першы Зьезд Радных Беларусаў Віленскага і Наваградзкага ваяводзтваў вітае Пана, Пане Ваявода, як шчырага абаронцу і выканаўцу слаўных лёзунгаў Вялікага Правадыра Польскага Народу Маршалка Язэпа Пілсудзкага і, выражаючы шчырае прызнаньне і падзяку за апеку над Беларускаю гімназіяю ў Навагрудку, ня траціць надзеі, што, згодна з інтэнцыямі цяперашняга Ўраду, Пан Ваявода не адмовіць у сваім апекаваньні над беларускім школьніцтвам Наваградчыны наагул і асабліва над беларускаю гімназіяй ў Клецку.

Прэзыдыум Зьезду".

V. КОНГРЭСУ РАДНЫХ УСЕЙ ПОЛЬШЧЫ ў ВАРШАВЕ.

„Зьезд выбраных насяленьнем Радных Беларусаў Віленскага і Наваградзкага ваяводзтваў у Вільні вітае Конгрэс гмінных Радных усей Польшчы і сардэчна жадае ім мірнай і памыснай працы для дабра Краю і Народу і гэтым самым падкрэсьляе сваё адзінства з Раднымі, якія на Конгрэсе рэпрэзэнтуюць нашу зямлю і падтрымляе іх пастуляты і тэзы".

Ад Рэдакцыі: Паводле справаздачы варшаўскіх часопісяў аб конгрэсе Радных усей Польшчы, пасьля аглашэньня гэтай тэлеграмы „Конгрэс бурнымі вопляскамі заманіфэставаў сваю ўдзячнасьць для калегаў з Усходніх земляў".

Прамова Старшыні Бел. Нац. Рады і Партыі А. Паўлюкевіча.

Ад імя Беларускай Нацыянальнай Партыі і Рады вітаю Вас — Першы Беларускі зьезд Радных у Вільні, ў стара даўняй сталіцы Літоўска-Беларускага Княства!

Некатарыя з Вас у першы раз трапілі сюды, але я пэўны, што не ў апошні. І тое, што гэты зьезд адбыўся ў Вільні, мае як гістарычнае, так і сымбалічнае значэньне!... Гэта доказ, што Беларускі Народ жыве і сьвядомы сваіх мэтаў.

Яшчэ нядаўна некатарыя цьвердзілі, што Беларускага Народу няма, што няма беларускай жывой мовы, няма ніякай беларускай культуры, а ёсьць толькі **„тутэйшыя"**. Я кажу аб польскіх шовіністах і расейскіх. У той час, як сяньня няма Расеі, а ёсьць С.С.Р.Р. расейскія шавіністы тыпу г. з. „Расейскага Народнага Аб'еднаньня" цьвердзяць, што беларусаў няма, а ёсьць толькі разнавіднасьць Рускага Народу. Расейскае Нацыянальнае Аб'еднаньне не знайшло ў Навагрудчыне ні воднага беларуса. Беларускі Народ адказаў на гэта **чынам**, а не словам і газэтнымі маячнямі.

Першым гэткім чынам быў акт 25 сакавіка 1918 г. у Менску, калі Беларускі Народ клікнуў кліч на ўвесь сьвет, даказаўшы, што ён жыве. Гэта быў гістарычны акт беларускай сьвядомасьці. **Наступным**, ня меньш важным, хаця ня гэтак знаным чынам, быў акт збройнага змаганьня за гэты ідэал: я гавару аб **Слуцкім збройным паўстаньні ў 1920 г.**

І трэцім актам, паказаўшым, што беларускі Народ жыве, былі выбары ў Польскі Парлямэнт у 1922 г. Народ свой абавязак выпоўніў, паслаўшы сваіх прадстаўнікоў да Польскага парлямэнту. Наступным момантам ёсьць змаганьня за беларускую асьвету.

Беларускі Народ у гэтую цяжкую хвілю масамі складаў дэкларацыі сваім школьным інспэктарам з жаданьнем адчыненьня беларускіх школаў. Гэта змаганьне ідзе і да гэтага часу. Несьвядомы народ гэтага змаганьня ня мог-бы вясьці. Школьныя улады, прапітаныя старым духам, перашкаджалі на кожным кроку. Але Беларускі Народ перамог!

Сяньня мы бачым **новы чын** Бел. Народу — мы прысутны на першым зьездзе Беларускіх Радных! Але гэтых вялікіх чынаў Бел. Народ асягнуў ня лёгка. Да гэтага ён дайшоў цярністым шляхам, усланым камяньнямі, як наша зямля. Яшчэ шмат высілкаў трэба прылажыць, каб гэты шлях расчысьціць. Пяць гадоў назад Беларускі Народ выказаў сваю нацыянальную дасьпеласьць. Гэтая праца ідзе і далей. Цяпер Вы падыйшлі да творчай працы, на каторую Вас звалі працаваць. Ня будзем тут парушаць палітычных пытаньняў. Але я не магу прайсьці міма аднаго факту. Наагул ня раз нашымі ворагамі кідаліся нам рожныя закіды ў „здрадзе", у неправідловасьці нашай лініі і г. д. Нязьмерна цяжкая і горкая наагул і няўдзячная была нашая праца... Але Вашая прысутнасьць тут—пад дахам нашых арганізацыяў—зьяўляецца найбольшаю і найлепшаю падзякаю за тую барацьбу, якую мы вялі.

Яшчэ большым задаваленьнем для нас ёсьць тое, што сярод Вас есьць тыя, якія яшчэ нядаўна лічыліся нашымі ворагамі. Не магу абайсьці моўчаньнем і таго факту, які прыблізіў гэтую ўрачыстасьць. Ніякія перашкоды ня спыняць адраджэнскага руху беларусаў. Я пэўны, што не праз год, дык праз два мы ўсё роўна дабіліся-бы гэткага зьезду радных, які мы маем сяньня. Але бязумоўным фактам, які **прыблізіў** момэнт скліканьня гэткага зьезду у свадобных варунках, ёсьць маёвы пераварот! Ня можа быць сумліву, што калі-б не стаяў на чале польскага ўраду Маршалак Пілсудзкі, мы ня віталі-бы Вас тут сяньня. Дык прыпомніўшы факты, якія даказваюць, што Беларускі Народ жыве, павінен адзначыць, што мы прыдаём вельмі вялікае значэньне самаўрадам. Гэтак сама Вы павінны даць сабе выразны адчот у тым, які вялікі абавязак ляжыць на Вас. Вітаючы Вас, жадаю Вам памыснай працы на дабро нашай Бацькаўшчыне!

Дык, браты Беларусы — Радныя, да творчай працы ў добры час!

(Доўгія, шумныя вопляскі...)

ПРЭЗЫДЫУМ ПЕРШАГА ЗЬЕЗДУ РАДНЫХ—БЕЛАРУСАУ У ВІЛЬНІ.

За сталом сядзяць: I. — Старшыня Выб. К-ту п. Б. Друцкі-Падбярэзкі, II. — Сэнатар Назарэўскі, III. — віцэ-старшыня прэзыдыуму зьезда п. Яроцкі, IV. — Старшыня прэзыдыуму зьезда п. М. Пятровіч, V. — віцэ-старшыня п. А. Паўлюкевіч,, VI. — Сябра п. Т. Вярнікоўскі, VII. — Сэкрэтар п. Я. Шыбка, VIII. — Сэкрэтар п. Т. Шыбут, IX. — Сябра п. Я. Ярош, X. — п. Ілінец, XI. — п. Г. Канапацкі і XII. п. А. Якімовіч.

ДАКЛАД п. ДРУЦКАГА-ПАДБЯРЭЗКАГА.

Грамадзяне Радныя! Яшчэ ўчора, рыхтуючыся да гэтага рэфэрату, я разьлічваў, што ён займе больш гадзіны часу. Я хацеў даць гістарычнае і праўнае акрэсьленьне самаўрадаў і значэньне яго ў жыцьці. Дзеля таго, што мы маем вельмі мала часу і я чакаю на даклады з мейсцаў, агранічуся толькі кароткім нарысам таго, што такое самаўрад. Ужо самае акрэсьленьне самаўрада дае адказ на настаўленае пытаньне: самаўрад — гэта інстытуцыя, якая можа незалежна напраўляць жыцьцё ў тым ці іншым кірунку. Самаўрад абнімае ня толькі гмінныя самаўрады, але і вышэйшыя дзяржаўныя формы, як Штаты Паўночнай Амэрыкі. Кожны з гэтых штатаў у гаспадарчым жыцьці карыстаецца ўнутры поўнаю незалежнасьцю і толькі палітычна злучаны з агульнаю дзяржаваю. Нямеччына прадстаўляе гэткі самы хаўрус паўнезалежных у гаспадарчым аднашэньні паасобных часткаў дзяржавы. Адсюль відаць, якое вялікае значэньне мае рэалізацыя самаўрада. Гэта першы крок на шляху незалежнасьці. Для нас ён мае дваякае значэньне: практычнае і маральнае. Першае — ў тым сэнсі, што мы праз сваіх прадстаўнікоў маем магчымасьць рэгуляваць і кіраваць сваім жыцьцём, палягчаць долю свайго Народу. Маральнае значэньне вельмі вялікае. Больш 400 гадоў мы былі адсунуты ад кіраваньня дзяржаўным жыцьцём, былі зьведзены на становішчы рабачых масаў. Сяньня ў часы дэмакратызму, калі воля народу выраблаецца самім народам, калі сяляне выходзяць на шлях дэмакратычнага жыцьця, наш народ апынуўся ў найбольш нявыгадным палажэньні. Гэты вякавы гнёт пазбавіў нас надзеі ў саміх сабе, мы забыліся як праяўляць сваю энэргію. Як той селянін, кідаючы ў зямлю зярно, кажа „як Бог уродзіць", гэтак і мы передаем свой лёс ў рукі „начальства", якое аб нас клапоціцца. З мамэнту ўступленьня ў самаўрады тыя-ж беларусы зразумеюць, што яны не інэртная маса, як казаў Нітаслаўскі,—а за ім і шмат іншых, — а што маюць волю і энэргію. Самаўрад мае і ўзгадавальнае значэньне: ён падгатаўляе кадры працоўнікаў, якія потым могуць сыграць і палітычную ролю. Для нас, як нацыянальнай меншасьці, самаўрады маюць яшчэ адно вялікае значэньне: эканамічна і культурна мы стаім значна ніжэй, чым іншыя. Каб зраўняцца з імі, трэба шмат працаваць Мы, як нацыянальная меншасьць, ня можам дабіцца таго, каб у парлямэнце была наша большасьць. Праца ў Сойме ня дасьць выхаду з таго палажэньня, ў якім знаходзімся. Іншая справа — Самаўрад. Праўда, ён залежыць ад адміністрацыі. Але ў законе не абмяжаваны ўсе магчымасьці. У рамах гэтага закону можна зрабіць вельмі шмат, калі ня ўсё. Праца ў Самаўрадах паслужыць першым этапам для здабыцьця аўтаноміі і незалежнасьці.

Самаўрад у жыцьці характэрызуецца барацьбою з дзяржаўнымі палітычнымі чыннікамі. Барацьба гэтая не вядзецца з аружжам у руках, але на паперы, сабраньнях і ў парлямэнце. І ў нас гэтая барацьба ўжо пачалася. Самаўрад прадстаўляе свае пастановы на зацьверджаньне старасьце, ня ведаючы, ці будуць яны зацьверджаны. Тут ёсьць некалькі прысутных войтаў, якія былі выбраны Народам і скінуты старастамі. Воля Народа была пагвалчана. І каб ня было беларускай большасьці ў многіх гмінах, каб Народ не паказаў сваей сілы, што трэба з ім лічыцца, дык гэтыя войты не сядзелі-бы тутака. Гэта лепшы доказ барацьбы і перамогі Самаўрадаў у барацьбе з адміністрацыяй. Калі ня будзем працаваць згодна, не дасягнем нічога. Прыпомню казку аб веніку, які можна лёгка пераламаць па галінцы і нічога ня можна зрабіць, калі ён цесна зьвязаны. Арганізуймося-ж і будзем гэткім венікам! Помятуйце, што гэты Самаўрад ёсьць беларускі!. На нас глядзіць ня толькі тая частка Беларусі, што знаходзіцца ў межах Польшчы, але 14 мільёнаў беларусаў! І толькі сваею згоднаю працаю Вы апраўдаеце яго давера і надзеі! (Вопляскі).

ДАКЛАД СТАРШЫНІ Т-ВА „ПРАСЬВЕТА" п. А. ЯКІМОВІЧА.

Грунтам культуры зьяўляецца яго асьвета. Чым больш граматных, тым вышэй культура. Залогам крэпасьці і сілы народа— яго нацыянальная культура. Чым народ культурней, тым ён мацней і менш асіміліруецца. Уплывы асіміляцыі з Усхода і Захада зрабілі тое, што беларуская культура астанавілася ў сваем разьвіцьці. Нам кажуць, што мы ня маем культуры. Гэта няпраўда. Мы маем, толькі яна знаходзіцца ў патэнцыяльным стане. І наступіць час, калі яна стане на роўні з эўрапэйскаю. У параўнаньні нават з 1920 г. ужо шмат зроблена. Наш Народ пладавіты, даў некалькі пекных пісьменьнікаў, праявіў шмат высілкаў. Для нас, Беларусаў, як для земляробаў, культура мае вельмі вялікае значэньне. У межах Польшчы мы павінны лічыцца з тым, што насяленьне расьце. Ня гледзячы на зямельную рэформу і парцэляцыю маса зямлі ня можа здаволіць патрэбнасьцяў. Раней гэта можна было направіць эміграцыяй, але цяпер эміграцыя амаль ня зусім спынілася. Што-ж рабіць? Калі жывем на гэтай зямлі, павінны ўсе ўзяць з яе. Культурнаю працаю заўсёды можна больш здабыць, чым някультурнаю. Неабходна асьвета, каб палепшыць гаспадарку. Трэба ўзмацніць змаганьне за асьвету, якая даступна і масам зразумела. З Польскай школы дзіця выйдзе, нічога не зразумеўшы. Калі асьвета павінна быць даступнаю, яна павінна падавацца ў роднай беларускай мове. Мова — прызнак Народу. Уміpae мова, уміpae Народ. Беларускі Народ мае жывую мову, значыцца ён жыве і праз сотні гадоў не замяніў яе ні на прэкрасную расейскую, ні на пекную польскую. Захаваў сваю пекную песьню, захаваў і цяпер змагаецца за яе. Кожная беларуская арганізацыя, якога-бы яна ня была напрамку, павінна стварыць варункі, каб пакаленьнямі ўзмацнялася інтэлігэнцыя, якая-бы занясла гэтую асьвету ў Народ.

Т-ва „Прасьвета" залажылася ў сьнежні 1924 г. на вучыцельскім зьездзе, які паказаў, што мы, Беларусы, не бальшавікі. Мы маем толькі свае жаданьні і просім зьдзейсьненьня іх. „Прасьвета" выступіла да арганізацыйнай працы, ня гледзячы на мін. Ст. Грабскага, бароўшагася з беларускаю школаю (зачынена больш 400 школаў). Складала мэмарыялы, інтэрвэньявала па ўсім балючым справам. Яе стараньнем былі адчынены ў Вільні вучыцельскія курсы на 80 чал., якія скончыла 78 чал. Як толькі распачаўся школьны плебісцыт, „Прасьвета" ўзяла ў ім чынны ўдзел, узяла пад свой уплыў. Узяла пад сваю апеку Клецкую гімназію. Палескі куратар увесь час рабіў перашкоды: то не хацеў прадоўжыць канцэсію гімназіі, то не зацьвярджаў вучыцеляў і г. д. У працягу 6 гадоў вялося гэтае змаганьне і гімназія існавала нелягальна. І толькі ў лютым 1927 г. была выдана канцэсія і зацьверджаны штат вучыцеляў пасьля перахода гімназі да Віленскага куратарыума.

„Прасьвета" нясе культуру і на вёску. Адчынена больш 60 гурткоў „Прасьветы", пры якіх маецца 59 бібліятэк. Пры некатарых з іх, як у Дунайчыцах, Дзятлаве, Маладэчні і інш., ёсьць аматорскія драматычныя гурткі. Напрыклад Дунайчыцкі гурток за тры гады адыграў усе беларускія п'есы і шмат польскіх. Пры некатарых гуртках ёсьць футбольныя каманды... Вось капля таго, што зрабіла „Прасьвета". Але нам трэба не 19 школаў, якія мы маем цяпер, а сотні.

Мы маем толькі 4 сярэдніх школы. Гэтага зусім мала для 4-х мільённага Народу. Нам патрэбны вучыцельскі інстытут, Кафэдра беларусазнаўства пры Віленскім Унівэрсытэці. Патрэбна беларуская духоўная сэмінарыя, дзе выхоўвалі-бы беларускіх сьвяшчэньнікаў, а не уніятаў. Патрэбны вучыцельскія сэмінарыі.

Да Вас я зноў зварачываюся! Асьвету Вы павінны ўзяць пад сваю апеку! Вы носіце імя Радных і Вы павінны апраўдаць узложаныя на Вас надзеі. Вы павінны быць Беларусамі! (Вопляскі).

Распаусюджывайце сваю газэту

Даклады з мейсц.

Першым забраў голас **М. Пятровіч,** войт Палачанскай гміны, Маладэчанскага павету, прачытаўшы наступную дэкларацыю, якую падаем ніжэй:

ДЭКЛЯРАЦЫЯ ПЕРШЫХ БЕЛАРУСКІХ ВОЙТАЎ.

У мамэнт, калі Беларускі Народ павінен быў выказаць найбольшае напружаньне сваёй волі і сьвядомасьці ў выбарчай акцыі ў Самаўрады, — беларуская вёска атрымала дапамогу ў гэтай акцыі амаль ня выключна ад адзінага Беларуск. Цэнтр. Выбарч. Камітэту, ня гледзячы на тое, што гэтак лічныя беларускія групы і партыі запэўнялі гэтую дапамогу вёсцы.

Мы, першыя выбраныя Беларускія Войты канстатуем, што ў многіх раёнах, дзякуючы сьвядомасьці насяленьня і дапамозе Камітэту, беларуская вёска магла свабодна выявіць сваю волю.

Дык мы гэтым выражаем сваю шчырую падзяку Бел. Цэнтр. Выбарчаму Камітэту і яго оным кіраўнікам за карысную працу для Беларускага Народу.

Адначасна мы вітаем тыя Беларускія Нацыянальныя арганізацыі, якія разам з Цэнтр. Бел. Выбарчым Камітэтам знайшлі ў сабе даволі грамадзянскай стойкасьці і здольнасьці, каб першых беларускіх выбранцаў абараніць перад усялякімі няпрыемнасьцямі і адстаяць перад уладамі.

Гэтую сваю падзяку мы адносім перад усім да Беларуск. Нацыян. Рады ў асобах яе Старшыні п. А. Паўлюкевіча і паўнамоцнага прадстаўніка Рады на Віленшчыну п. Т. Вярнікоўскага, якія асабіста палажылі шмат энэргіі і сілаў у абароне выбранцаў Беларускага Народу.

Шчырая падзяка і пашана!

Войт гміны Палачанскай
Мацей Пятровіч.

Войт гміны Вялейскай
Аляксандра Субач.

6-XI—27 г.

Мікірэй, заступнік войта Клецкай гміны: Я прыбыў, каб далажыць аб той працы, якая вялася ў Клецкай гміне. Пры першых выбарах у Клецкую Гмінную Раду было праведзена 8 беларусаў і 2 палякі. Але гэтыя выбары былі скасаваны старастаю. Падчас другіх выбараў былі іншыя вынікі, бо былі ўжыты пэўныя камбінацыі Аднак-жа нашыя сяляне не спалохаліся і правялі 6 беларусаў і 4 палякаў, з якіх тры гэтак сама беларусы, толькі лічаць сябе палякамі. Адзін асаднік Цьвятніцкі. Пераказаўшы, як дзе праводзіліся ў гміне выбары, прамоўца вітае Зьезд і дзякуе арганізатараў Зьезда. (Воплескі).

Аляксандр Субач, войт Вялейскай гміны, Вяляйскага павету: Хто чытаў апошні нумар „Бел. Слова", той бачыў, што войт Субач зацьверджаны. Але гэта ня так. Я пакуль лічуся не войтам, а заступнікам войта. Чаму ... Староста не зацьвярджае, ня ведаю. Да гэтай пары адбыліся тры паседжаньні гміннай рады. Калі на адным з паседжаньняў было закранута пытаньне аб школьніцтве, дык было сказана, што гэтага пытаньня ня можна датыкацца, бо гэта справа палітычная. Шарварачны падатак быў разложаны неправідлова і Гмінная Рада запратэставала На агульны лік 9 школаў ёсьць 4 бел.: 3 двуязычныя і адна беларуская.

Вярбіцкі Максім, радны Крамінскай гміны, Маладэчанскага пав. склад гміны наступны : 5 беларусаў, 4 палякі і 1 жыд. Зрабіў даклад аб працы Гміннай Рады.

Худы Сыман, радны Ланьскай гм., Нясьвіскага пав. Уносіць прапазыку, каб усе школы былі беларускія. Напамінае, што забыта пытаньне аб лекарскай і вэтэрынарнай запамозе. Навокала шмат лясоў, але дастаць будулец ці дровы немагчыма. Грунтовы падатак разложаны неправідлова. Дзякуе за працу п. Паўлюкевіча. Вярнікоўскага і Падбярэзкага. (Воплескі).

Семашкевіч Усевалад, сябра Лебедзеўскай гміны і сойміку. Склад Гміннай Рады — 6 беларусаў, 3 жыды і 1 паляк — абшарнік. Склад Маладэчанскага сойміку — 70% белар., 25% палякаў — абшарнікаў і 5% асаднікаў. Склад павятовага выдзелу — 50% бел. і 50% палякаў. Шмат было перашкодаў пры выбарах. Школьны інспэктар не дае адказу на дэклярацыі і тым варожа успасабляе народ проці Ўраду. Дзякуе Старшыню Нац. Рады п. Паўлюкевіча, даўшага магчымасьць сабрацца гэтаму Зьезду. (Воплескі).

Наглы унёсак п. Падбярэзкага: Многія з радных задавалі тут пытаньне: а дзе нашыя паслы? Усе здзіўлены, што не бачаць тут тых, каго выбіралі ў 1922 г. Мы не хаваліся з нашым Зьездам. Калі нават некатарыя з іх і не атрымалі асабістых запросінаў, дык павінны былі самі знайсьці сюды дарогу, як гэта зрабіў п. Шапель. Апрача абвестак мы выслалі запросіны кс. Станкевічу і сэн. Багдановічу. Праўда у кс. Станкевіча сяньня адбываецца свой зьезд. Але калі-б ён прывітаў нас тут, дык і мы яго прывіталі-бы. У той час мы бачым тут сэнатара Назарэўскага і пасла Шапеля. Прапаную прэзыдыуму выразіць ім падзяку за тое, што яны выпаўнілі свой абавязак (Воплескі). На гэтым і закончыўся першы дзень Зьезду.

Банкет.

А пятай гадзіне вечара быў выданы для дэлегатаў Зьезду і гасьцей у памешканьні „Беларускай хаткі" (Завальная 6—4) банкет. На банкеце выступалі з прамовамі адвакат Стэфан Міцкевіч, старшыня Бел. Нац. Рады п. А. Паўлюкевіч, сэнатар п. Назарэўскі, дэлегат Галоўнага Ўраду Партыі Працы на Віленшчыну п. Сьвідэрскі, рэдактар газэты „Nasz Kraj" п. Сьвенціцкі, п. Канапацкі, п. Друцкі-Падбярэзкі, п. Шыбут і іншыя. На банкеце быў прысутны прафэсар п. Владычко.

Даведаўшыся з прамовы п. Паўлюкевіча, што вядомы эўрапэйскі вучоны, прафэсар Віленскага Унівэрсытэту п. Владычко, парупіўся прыйсьці, каб сярод шэрай сялянскай беларускай масы пасядзець за скромнай вячэрай — радныя віталі прафэсара — патрона беларускай студэнцкай моладзі бурнымі начымі: „няхай жыве!" Праф. у адказ сказаў гэткую прамову:

„Я зьяўляюся патронам беларускай студэнцкай моладзі. Я маю з гэтаю моладзю безпасрэдняе дачыненьне. І я праканаўся, што беларуская моладзь надта здольная і ёсьць лепшым матэрьялам.

Бязумоўным фактам ёсьць тое, што тут на рубяжы Эўрапэйскай культуры расьце новая беларуская культура, чэрпаючая сілы з здаровых народных нетраў.

Гэтая культура яшчэ маладая, але я пэўны, што яна будзе разьвівацца і займе пачэснае мейсца у культурах эўрапэйскіх і уложыць сваю долю ў агульную скарбніцу сусьветнай культуры".

Сэрдэчная і простая прамова паважанага п. прафэсара — паляка, патрона беларускай студэнцкай моладзі — глыбока парушына усіх прысутных, якія адказалі дружным, гэтак жа сэрдэчным: „няхай жыве наш прафэсар Владычко!"

Банкет закончыўся сьпевам беларускага нацыянальнага гімну „Ад веку мы спалі"...

КАНЦЭРТ.

А 9 гадзіне вечара быў наладжаны ў сэлі Крэйнгэля (Людвісарская, 4) канцэрт Беларускага Хору, зарганізаванага Т-вам „Беларускай Хаткі" з удзелам салістаў: вядомага скрыпача, прафэсара віленскай кансэрваторыі п. Саламонава і сьпявачкі п. Зубовіч. Хор прапеяў з вялікім пасьпехам некалькі беларускіх і украінскік песьняў. Па жаданьню прысутных некатарыя нумары праграмы паўтараліся па некалькі разоў. Канцэрт закончыўся а 12 гадзіне ночы. Усе разыйшліся ў найлепшым настроі, нарадзіўшы хор і салістаў масаю воплескаў. На гэтым і закончыўся першы дзень Зьезду.

ДРУГІ ДЗЕНЬ ЗЬЕЗДУ.

Даклады з мейсц (працяг).

Ілінец Аляксандэр, заступнік войта Дзятлаўскай гміны. Вітае зьедз і дзякуе Старшыню Бел. Рады п. Паўлюкевіча і інструктара на Наваградзкі павет п. Гарбуна. Дзякуе старасту п. Грынеўскага, які ідзе на спатканьне мейсцовым сялянам (Воплескі).

Гурын Сафрон, Радны Юрацішскай гм. Валожынскага павету. Склад Рады — 10 радных, з іх 5 праваслаўных беларусаў, 3 каталікі беларусы і 2 палякі абшарнікі. У гміне ёсьць 13 польскіх школаў. Насяленьне складала дэклярацыі на беларускія школы, але яны не былі зацьверджаны. У часе вайны было зьнішчана 75% гаспадарак і цяпер адбудоўваюцца на свой кошт. Толькі 25% атрымалі будулец, але ў недастатачным ліку. Купіць дзерава вельмі трудна. Гміна атрымала 20,000 зл. для раздачы пазычак насяленьню, пацярпеўшаму ад стыхійных бедстваў. Наагул гаспадарчае становішча гміны цяжкае: адбудоўваюцца гаспадаркі і будуецца новы гмах гміны, зьнішчаны вайною. Апрача таго ў гэтым годзе быў няўраджай.

Бэкета Сымон, Радны Казлоўскай гміны, Слонімскага пав. Жаліцца на тое, што абшарнікі нішчаць лес, а для сялян няма нават дроў. Уносіць прапазыку, каб патрэбаваць спыненьня далейшага зьнішчэньня лясаў, асабліва там, дзе яго недахоп. Слонімскі староста стараўся перашкодзіць правясьці ў гмінную раду беларусаў — нацыяналістаў, называючы беларусаў дурнямі. Праўда, можа мы ня ўсе адукаваны. Але дзе-ж мы гэную навуку можам атрымаць, калі нам перашкаджаюць і застаўляюць толькі працаваць?. На нас, працоўных, трымаецца ўся дзяржава і з нашымі патрэбамі трэба ўсё ж такі лічыцца. Лепшае насеньне атрымліваюць толькі абшарнікі, а сялянам дастаецца гнілое Прырэзкі зямлі ня робяць. Вітае зьезд і дзякуе арганізатараў і ініцыятараў яго. (Воплескі).

Сончык Уладзімір, Радны Казлоўскай гм., Слонімскага пав. і сябра павятовага Сойміку. Староста не зацьвердзіў выбранага войта, заявіўшы, „że nie nadaje się na to stanowisko". У часе выбараў самі правалівалі сваіх кандыдатаў тым, што кожны хацеў сам папасьці ў ва ўсе адзелы. І ў выніку выбралі кандыдатаў Старасты...

Філіповіч Базыль, заступнік войта Беніцкай гміны, Лідзкага павету. Склад гміны — 60% беларусаў, 30% палякаў, 10% жыдоў. Указвае на патрэбнасьць падняцьця культуры. Вітае зьезд і дзякуе арганізатараў яго.

Рагальчук Дзямян, Радны Клецкай гміны, Нясьвіскага павету і сябра павятовага Сойміку. Склад насяленьня гміны —80% беларусаў, рэшта палякі і жыды. Склад гм. Рады не адпавядае запраўднаму процанту насяленьня: 60 проц. пэўных беларусаў, рэшта неакрэсьляные. З прыемнасьцю можна сьцьвердзіць, што беларусы нарэшце бяруцца за працу. Склад сойміку выглядае зусім інакш: 2 жыды, 12 палякаў і 8 беларусаў, а па веравызнаньню — 2 жыды, 10 праваслаўных і 10 каталікоў. Значыць ёсьць два „праваслаўных палякі" (?) Склад сойміку не карысны для нас. Жыраваў, напрыклад, пазычку для малочнага каапэратыву Скасаваў пазычку для заступніка старосты ў суме 1,300 зл., выданую для пераезда з суседняга павету, ў той час, як была ўнесена прапазыка для падтрыманьня беларускай Клецкай гімназіі, але грошаў не знайшлося.

Татур Лукаш, Радны Маладэчанскай гміны. Пры выбарах у гмінную раду было аб'яўлена ў дзень выбараў. Выбары былі сарваны. Склад гміннай рады — 10 баларусаў, 2 абшарнікі і 1 жыд. У гміне 10 польскіх школаў і ніводнай беларускай. Дэклярацыі не прымаліся і адказ не даваўся. Шмат падатковых несправядлівасьцяў. Напрыклад **сэквэстратар прыяжджае, каб атрымаць 8 грошаў кары, а за праезд бярэ 8 злотых! Школьны інспэктар Маладэчанскага і Лідзкага паветаў п. Пламінскі нішчыць дэклярацыі там, дзе 90 проц. беларусаў.** Уносіць прапазыку, каб улады ўбралі яго.

Рахман Ал., Радны Лідзкай гміннай рады. Склад рады—90 проц. бел, 10% палякаў. 10 радных беларусаў,—5 праваслаўных і 5 каталікоў. Адносіны старасты добрыя. У гміне 9 польскіх школаў. Дзякуе арганізатараў зьезду!

Прыбар Вінцэнт, Радны Сноўскай гм, Нясвіскага пав. Працэнтавы склад насяленьня гміны — 85 проц бел, 14 проц. палякаў, а склад гміннай рады—70 проц. бел., 20 палякаў і 10 жыдоў.

У сваём дакладзе паўтарыў часткова тое, што было сказана папярэднімі дакладчыкамі.

Вальчунас, Радны Радашкоўскай гм. рады і сябра сойміку. Склад рады—90 проц. бел і 10 проц. палякаў. Склад сойміку — 70 проц. бел. і 30 проц. палякаў. Павятовага аддзелу—50 проц. бел. і 50 проц. палякаў. Адносіны між Раднымі добрыя. У гміне адчуваецца недастатак будульцу і дроў.

М. Усьціновіч, прадстаўнік в. Уша Маладэчанскага пав. Я прашу Прэзыдыум унясьці ў пратакол паседжаньня аб тым, каб улады зрабілі загад аб уплаце ўсіх дзяржаўных, гмінных і соймікавых падаткаў з пачатку года, каб селянін ведаў тэрмін і парадак уплаты падаткаў.

Дзякуе Нац. Раду за тое, што яе стараньнем убралі вучыцельку Вернікуўну, якая толькі лаяла дзяцей.

Альшэўскі, Радны Палачанскай гміны, Маладэчанскага пав. Перад выяздам на зьезд атрымаў ад гміннай Рады паручэньне падзякаваць тым змагарам, якія апякуюцца аб нас. (Воплескі).

Затым выступалі яшчэ з дакладамі Жышкевіч, Башаркевіч, Студзенка, Трафім і іншыя, якія ў сваіх прамовах закранулі тыя самыя пытаньні, аб якіх гаварылі папярэднія прамоўцы.

ДЫСКУСІЯ.

У дыскусіі першым узяў слова Мамонька, эсэр, заявіўшы, што ні п. Бадбярэзкі ў сваем дакладзе аб Самаўрадах, ні п. Якімовіч у дакладзе аб асьвеце ня вылажылі ніякай праграмы. „Наагул гэтай праграмы ніхто Вам ня дасьць, апрача нас, сацыялістаў. І калі хочаце, я Вам яе прадстаўлю."

Але замест таго, каб прадставіць зьезду праграму, Мамонька адчытаў звычайную мітынговую прамову, пазбаўленую ўсялякага зьместу. Ен гістэрычна крычэў, што ніхто нічога ня дасьць. Толькі рэвалюцыяй можна здабыць свае правы!...

У гэты час на салі падняўся шум, ня даўшы прамоўцы закончыць сваю прамову. Раздаваліся галасы: „Даволі. Вон з салі!".

І п. Мамонька пасьпешна выляцеў з салі, раскідаўшы некалькі штук зялёных праклямацыяў, скіраваных проціі арганізатараў зьезду...

ПРАМОВА п. КАНАПАЦКАГА.

Пасьля выхада з салі Мамонькі ўзяў слова п. Канапацкі, заявіўшы, што п. Мамонка напэўна ня чуў, што тутака гаварылася, бо тады б ведаў, што галоўнае заданьне нашае— гэта дабіцца, каб Самаўрад стаўся-бы праўдзівым Самаўрадам, праўдзівым гаспадаром сваей гміны, а што датычыць праграмы працы, дык яна ўласьне і выясьніцца пасьля гэтага зьезду. Пасьля п. Канапацкі адцяніў наагул партыю эсэраў: што яны аднальковыя ўсюды Толькі галосныя выразы, дэмагогія, гістэрыкі і дзе бы не зьявіліся яны—адно толькі зьнішчэньне і развал. У Менску Раду Беларускай Народнай Рэспублікі і ўладу ўзялі ў свае рукі... І што-жа?! Вось туляюцца па сьвету. Крычаць, пратэстуюць, а карысьці ніякай. Толькі стараюцца ўсё разваліць... Вось гэтак і Мамонька...

ПРАМОВА п. ПАЎЛЮКЕВІЧА.

Паны Радныя! Адозвы, што былі раскіданы па салі, пэўне ж цікавяць Вас.

Мы іх не баімося і мы іх Вам адчытаем. Але не для гэтага мы сюды зьехаліся! Мы павінны скончыць наш Зьезд, закончыць нашую працу!

Мы не парушалі палітыкі на зьездзе і мы яе не дапусьцім і цяперака. Прапаную выслухаць „рэзалюцыі". (Былі адчытаны рэзалюцыі п. Падбярэзкім і пасьля папраўак прыняты зьездам).

Забраў голас ізноў п. Паўлюкевіч:

Паны Радныя! Зноў паўтараю, што адозвы перад усім датычацца мяне, хаця ў іх ёсьць абраза ўсіх радных—сяброў зьезду.

Але я лічу, што найлепшым адказам было абурэньне ўсяго зьезду, якое спаткаў Мамонька! Дык я прапаную наступную рэзалюцыю, згодную з павагаю зьезду.

ПРОТЭСТАЦЫЙНАЯ РЭЗАЛЮЦЫЯ.

Сьцьвярджаючы:

1) што выступленьня палітычных банкротаў, як Шапель, Крук, Мамонька і іншыя, якія былі дапушчаны на Зьезд з правам голасу, зьяўляюцца спробаю надаць рэчэвому і апалітычнаму зьезду характар мітынгова-палітычны з мэтаю самарэклямы;

2) што, ня маючы у гэтым абсалютна ніякага пасьпеху, вышэйпаданыя асобы дарэмна прабавалі зарваць Зьезд і падарваць аўтарытэт і добрае імя як усіх сяброў Зьезду, гэтак і яго арганізатараў, —

Першы Зьезд Радных Беларусаў прызнае гэтае выступленьне нягодным і пастанаўляе выразіць гэтым асобам сваю ганьбу, аб чым давясьці да ведама сваіх выбаршчыкаў.

ПРАМОВА п. Б. ДРУЦКАГА-ПАДБЯРЭСКАГА.

Грамадзяне—Радныя! Як скрыгат жалеза па шклу, ў спакойнай, дзелавой атмасфэры нашага Зьезду прагучэў сяньня гістэрычна-дэмагогічны выпад п. Мамонькі. Што яму трэба? Яшчэ ўчора ён вітаў Зьезд, жадаў памыснай працы... Крыху тлумачэньня знаходзім у лістоўцы, якую нам пакінуў п. Мамонька: ён і яго кумпанія хоча сарваць Зьезд... Гледзячы на подпісы — можна не дзівіцца гэтай выходцы. Бо-ж хто яе падпісаў? Мамонька — былы эс-эр. Чалавек, які ўсё жыцьцё нічога не робіў, а толькі шкодзіў другім у рабоце. Радны - Крук, які так сама вітаў учора Вас — прайшоў па бальшавіцкаму сьпіску. Пасол Шапель, б. вызваленец, пасьля камунізуючы НПХ-овец, сябра польскіх ультра—левых партыяў, які пралез у Сойм беларускімі галасамі, але да беларускасьці прызнаўся толькі тады, калі затрашчаў мандат, а ягоныя „ідэолёгія" НПХ-оўца аб'яўлена антыпаньствовай. Далей ідзе Мінкевіч... О! гэта ўжо зусім вядомая вялікасьць... з выбараў у Сойм у 22 г., калі ён разьбіваў белар еднасьць... Аб іншых — гутарыць няма чаго: нейкія 000..

Але вось іншая справа—другая лістоўка, падпісаная п. Умястоўскім. Іншая не дзеля таго, што п. Умястоўскі палітычна мае большую вартасьць, ці вагу ад тых, з кім сяньня выступіў „адзіным фронтам". Але дзеля таго, што п. Умястоўскі, як ён сам сябе зарэкамэндаваў учора пры павітаньні Вас — стары беларускі пісьменнік. Ягонае выступленьне проці Зьезду — проста нейкая дзіцячая выхадка, Рарэклямаваўшы гэтак сябе ўчора, ён сяньне бы дзіцяне мармоча: „прывітаў... але... памыліўся"... „прыняў за Зьезд — жменю людзей"...

Паны! Калі хто бярэцца за палітыку, — гэтак мыляцца ня можна, а стараму ды яшчэ беларускаму пісьманніку — проста сорам выступаць гэтак проці І-га Зьезду сапраўды выбраных прадстаўнікоў Народу! Канешна ён выставіў сабе гэтым найлепшы атэстат. Вы бачыце, чаго можна спадзявацца

ад палітыка, які 87 выбранцаў Народу сьмее называць „жменяй люрзей“! У пастулку п. Умястоўскага відаць толькі адно: бязсільная злосьць і завісьць, што вось ня ён, а нехта другі працуе з Народам.

Адозва п. Умястоўскага, паміма абразы ўсяму Зьезду, яшчэ зьмяшчае інсынуацыі проці нас у зьвязку з тым, што нашыя арганізацыі чэрпаюць сродкі з „сьвета—калёровай ігры“.

Паны! Што арганізацыям нашым дае сродкі „Беларуская Хатка“— ніхто не ўкрывае. Скуль-бы сродкі ня йшлі, абы яны не пахлі здрадай — калі яны ідуць на справы карысныя Народу — яны ня могуць быць ганебнымі. Грошы, якія мы маем, ідуць, як Вы самі ведаеце, на агульную справу. — Вы бачылі бібліотэкі — чытэльні „Прасьветы“ на вёсках, бачылі тэатральныя трупы, чытаеце нашую газэту, маеце выданыя намі законы. У выбарчай акцыі — вы бачылі нашых прадстаўнікоў, інструктараў, нарэшце сяньняшні Зьезд — сабраўся пад дахам той-жа „Хаткі“. Апрыч таго — „Хатка“ дае заработак больш як 60 безработным, пераважна беларусам...

П. Умястоўскі, які іграе тут ролю нявіннай у сэнсі грошаў Зузанны, мае амаль ня столькі-ж, колькі мы. Працуе ён ужо 8 месяцаў. А што ён зрабіў за свае з „чыстых“ крыніцаў паходзячыя грошы? Апрыч газэты — ня даў і не дае нічога, не стварыў нічога, нічым сябе творчым не выявіў...

Паны! Канешна прайсьці над гэтым да дзеннага парадку нельга. Але і рэагаваць трэба так, каб хто не сказаў, што Зьезд — ... з гарматаў страляў па... вераб‘ям. . Дацъ гэтым панкам навучку і годзе!. (Доўгія вопляскі.)

ПРАМОВА СЭН. НАЗАРЭУСКАГА.

Сэн. Назарэўскі выступае проці палітыкі, якую ўнёс на Зьезд Мамонька і для якой можна знайсьці другое мейсца і час. Але гаспадарчымі справамі Радныя павінны заняцца. Затым выступае проці рэвалюцыйнага спосабу, які прапанаваў Мамонька.

ПРАЦА КАМІСІЯУ.

Пасьля агульнай дыскусіі быў аб‘яўляны перарыў, у часе якога была адчынена запісь сябраў у камісіі: гаспадарча-зямельную, культуральна-асьвятовую, агульную і рэдакцыйную. Пасьля паўтарагадзіннай працы камісіяў былі выпрацаваны наступныя рэзалюцыі:

РЭЗАЛЮЦЫІ.

I. У СПРАВЕ ГАСПАДАРЧА-РОЛЬНАЙ.

1. Найхутчэйшае правядзеньне рольнай рэформы.

2. Дарэзка зямлі падчас камасацыі, падзел на хутары і меліярацыя пры адначасовым урадавым крэдыце.

3. У часе пераходу на хутары, як роўным чынам пры камасацыі і меліярацыі дамагацца грашовай запамогі.

4) Устрымаць прыватную спэкуляцыю зямлёю, ня выключаючы спэкуляцыі зямлёю усялякага віду.

5. Імкнуцца, каб камасацыя была выпаўнена ў поўнай меры законнай нормы аб камасацыі, якая датычыць абавязковай дарэзкі гэтак зв. „упоўнаральненьня“ карлаватых гаспадарак.

6. Арганізаваньне дзяржаўнага рольнага банку з спэцыяльнаю мэтаю запамогі сялянам падчас дакупкі зямлі.

7. У часе парцэляцыі абшарніцкай і іншай зямлі ў першую чаргу здавольніць патрэбы мейсцовага сялянства.

8. Выдаці дзерэва на адбудову зьнішчаных у часе вайны гаспадарак. Тым гаспадарам, якія выходзяць на хутары, будулец павінен выдавацца самаўрадамі на карысных варунках.

9. Дзеля нястачы дзерэва апаловага і беднасьці насяленьня — такса на дзерэва апаловае як з дзяржаўных лясоў, гэтак і прыватных павінна рэгулявацца гмінnымі ўрадамі.

УВАГА: Усе палёгкі павінны ўдзяляцца толькі тым гаспадарам, права якіх на гэта будзе сцьверджана самаўрадам.

10. Для падняцьця гаспадарчага роўня краю прызнаецца неабходным:

a) пашыраць сеткі культуральна-гаспадарчых арганізацыяў, як ральнічныя колкі, малочныя, сыраварні і г. д. пры шырокім удзеле інструктараў — беларусаў.

b) пашыраць спажывецкія і вытворчыя каапэратыўныя арганізацыі.

c) утварэньне пунктаў гадоўлі расавага статку, паказацельных гаспадарак (агародніцтва, садаводзтва, пчалаводзтва, гадоўля птушак і г. д.)

d) Утварэньне пунктаў пазычкі земляробскіх машынаў для шырокага карыстаньня сялянамі.

e) Шырокая арганізацыя пазычковых касаў, сялянскіх банкаў, таварыстваў узаемнага крэдыту і г. д.

f) Павялічэньне лічбы аграномаў і агранамічных інструктараў для шырокай і даступнай запамогі сялянству.

11. Прасіць аб скасаваньні падатковых залегласьцяў дробным і бедным гаспадарам наагул, а асабліва залегласьцяў зямельных з адначасовым пераглядам ападаткаваньня дробных гаспадарак.

12) Шырокая і даступная праўная запамога для сялянства праз адчыненьне пры гмінных і павятовых самаўрадах спэцыяльных павятовых бюро.

II. У СПРАВЕ КУЛЬТУРАЛЬНА-АСЬВЯТОВАЙ.

Першы Зьезд Радных Беларусаў Віленскага і Наваградзкага ваяводзтваў пастанавіў:

1. Імкнуцца да правядзеньня школьнага плебісцыту ў варунках свабоднага выяўленьня волі насяленьня.

2. Наданьня правоў істнуючым сярэднім беларускім школам.

3. Грашовая запамога для культуральна-асьвятовых беларускіх арганізацыяў на вёсцы.

4. Дапушчэньня ўсіх беларускіх матурыстаў да вышэйшых польскіх школаў.

5. Адчыніць кафэдру беларусазнаўства пры Віленскім унівэрсытэце.

6. Даручыць Т-ву „Прасьвета“, каб прасіла Міністэрства Асьветы аб спыненьні школьнымі мейсцовымі ўладамі перашкодаў у адносінах да беларускага школьніцтва, асабліва ў адносінах да беларускай гімназіі ў Клецку.

7. Неадкладнае адчыненьне беларускіх школаў там, дзе насяленьне гэтага жадае.

8. Даць шырокую магчымасьць адчыненьня прыватных беларускіх школаў.

9. Адчыніць на кошт дзяржавы дзьве вучыцельскія сэмінарыі і пэдагогічны інстытут.

10. Адчыненьня беларускіх вучыцельскіх курсаў для ўсіх беларускіх вучыцеляк і вучыцеляў з мэтаю здабыцьця імі вучыцельскай кваліфікацыі.

11. Адчыніць беларускія гаспадарча-тэхнічныя і рэмесьляныя школы.

12. Залічэньня на эмэрытуру беларускіх вучыцеляў незалежна ад таго, у якіх школах яны працавалі раней.

13. Да школьнай працы павінны быць дапушчаны бяз розніцы як беларускія вучыцелі, гэтак сама і вучыцелькі.

14. Прасіць Міністра Асьветы аб тым, каб беларускія вучыцелі, скончыўшыя вучыцельскія курсы у Вільні і Кракаве і працуючыя цяпер у польскіх школах, былі вернуты да беларускіх, ці утраквістычных школаў.

15. На вучыцельскія пасады павінны прыймацца вучыцелі — беларусы, не маючыя польскай кваліфікацыі, для якіх павінен быць устаноўляны тэрмін здабыцьця кваліфікацыі.

16. Прасіць Міністра Асьветы аб выдаленьні з пасады школьнага інспэктара Вялейскага і Маладэчанскага паветаў п. Пломінскага, як чалавека, які сваею шовіністычнаю палітыкаю выклікае ўзмацненьне нацыянальных антаганізмаў.

III. У СПРАВЕ АРГАНІЗАЦЫЙНАЙ.

1. Зьезд прызнае неабходным істнаваньне беларускай арганізацыі па справам Самаўрадаў, якая мела-бы на мэце ўдзяленьне шырокай юрыдычнай і іншай запамогі самаўрадавым працоўнікам Беларусам у межах закону аб Самаўрадах.

2. Арганізацыя гэта павінна мець характар апалітычны і займацца выключна справамі, уваходзячымі ў компэтэнцыю Самаўрадаў.

3. Зьезд канстатуе атсутнасьць арганізаваннасьці як сярод гмінных радных, гэтак сама і соймікаў і павятовых аддзелаў.

4. Зьезд прапануе сваім сябрам падзяліць ініцыятыву у мэтах арганізацыі і дасяжэньня згоды і салідарнасьці між усімі раднымі на гаспадарча-эканамічным грунце.

5. Зьезд прызнае неабходным у бліжэйшым часе склікаць павятовыя зьезды Радных з мэтаю накрэсьленьня пляну працы і уяўленьня патрэбаў насяленьня, сцьвярджаючы, што соймікавыя зьезды гэтай мэты не дасягнулі.

6. На павятовыя зьезды запрасіць прадстаўнікоў Самаўрадаў.

СТВАРЭНЬНЕ КАМІТЭТУ ПА СПРАВАМ САМАУРАДАУ.

Пасьля Зьезду у памешканьні Клюбу „Беларускай Хаткі“ адбылася Конфэрэнцыя К-ту па справам Самаўрадаў з новымі запісаўшыміся масава сябрамі Зьезду.

На нарадзе аб арганізацыйнай працы быў выбраны сталы Цэнтральны Камітэт, у прэзыдыум якога ўвайшлі:

1. Я. Ярош — сябра Нясьвіскага Соймікў — Старшыня
2. С. Гурын — Радны Юрацішскай гм. Валожынскага пав. — Заст. Старшыні.
3. У. Семашкевіч — Сябра Сойміку Вялейскага — Заст. Старшыні.
4. Г. Канапацкі ад Цэнтру — Сэкрэтар.
5. С. Добраловіч — Радны Трабскай гм. Валож. пав. — другі сэкрэтар.
6. А. Субач — Войт Вялейскай гм.
7. Дз. Мароз — Сябра Сойміку Маладэчанскага.
8. Ілінец—Заст Войта Дзятлоўскай гм. Навагр. павету.
9. Язэп Шэйба — Сябра Сойміку Слонімскага.
10. Ус.Сончык — Сябра Сойміку Слонімскага.
11. С. Худы — Радны Ланьскай гм. Нясьвіскага пав.
12. А. Мікірэй—Заст. войта Клецкай гм.
13. Я. Башаркевіч — радны Валож. гм.
14. А. Кійко—радны Говезьнянскай гм. Нясьвіскага п.
15. Пілецкі — радны Сіняўскай гм. Нясьвіскага п.

Апрача гэтых чатырнаццаць прадстаўнікоў Самаўрадаў аднагалосна засталіся выбранымі у склад Камітэту ад Цэнтру — Г. Канапацкі — сэкрэтаром і сябрамі: А. Паўлюкевіч — ад Бел. Нац. Рады, Друцкі-Падбярэзкі — ад Цэнтр. Выб. К-ту і Т. Вярнікоўскі — ад „Прасьветы“.

Пастаноўлена выпушчаць свой орган— перыядычную часопісь „Беларускі Радны“ — пасьвядчаны в ы к л ю ч н а Самаўрадавым справам.

На рэдактара намечаецца Г. Канапацкі.

Водгукі у Прэсе.

Першы Зьезд Радных Беларусаў у Вільні спатыкаў вельмі прыхільны водгук у многіх з самых распаўсюджаных у Польшчы польскіх часопісяў. Гэтак Кракоўскі „Illustrowany Kurjer Codzienny“ (№ 312), адна з найбольш распаўсюджаных у Польшчы часопісяў, у спэцыяльнай карэспандэнцыі з Вільні пад загалоўкам „Першая маніфэстацыя лёяльнасьці Беларусаў“, між іншым піша:

> Пасьля прывітальных прамоваў былі высланы павітальныя тэлеграмы Прэзыдэнту Рэспублікі і Маршалку Пілсудзкаму, роўным чынам тэлеграма з павітаньнем адбываўшамуся ў Варшаве зьезду цэлегатаў гмінных радаў, у якой беларускі зьезд „вітае конгрэс колегаў Радных з цэлай Польшчы і сэрдэчна жадае ім згоднай і памыснай працы для дабра Дзяржавы і Народу“.
>
> Гэтыя тэлеграмы — заканчывае газэта, — гэта першая вялікая маніфэстацыя лёяльнасьці Беларусаў, сьвецчачая аб засаднічай перамене ў настроях сярод тамашняга вясковага насяленьня

* * *

Але найбольшую ўвагу ўдзяліў Зьезду Цэнтральны орган Партыі Працы „Epoka“ (№ 309), блізка стоячая да цяперашняга ўраду Маршалка Пілсудзкага. Акрэсьліўшы падрабязна ўвесь ход 2-х дзённага Зьезду ад пачатку да канца і прывёўшы поўны тэкст прывітальных тэлеграмаў і вынесяных зьездам рэзалюцыяў, газэта піша:

> Заслужвае на ўвагу факт перамены ў настроі беларускага нясялёньня ў кірунку лёяльнай і творчай працы на гаспадарчым і эканамічным грунце.
>
> Спакойны, цэлавы і паважны ход пасєджаньня зьезду, адбываўшагася пад знакам поўнай лёяльнасьці і супрацоўніцтва з братнім Польскім Народам у духу праграмы цяперашняга Ураду Маршалка Пілсудзкага, дарэмна прабавалі сарваць дапушчаныя на Зьезд, як госьці, вядомыя сваімі скандаламі (warcholstwem) дзеячы, як пасол Шапель, Мамонька, радны м Вільні грамадавец Крук і іх прыхвасьні, раскідаўшыя праклямацыі з зьместам, ня згодным з духам і настроем Зьезду. Гэтыя спробы Зьезд асудзіў аднагалосна прынятаю рэзалюцыяй.

* * *

„Тры Беларускіх Зьезды“.

Пад гэткім загалоўкам зьмешчана у № 23 органу Партыі Працы (урадовая партыя) „Наш Край“ перадавіца, якая з‘яўляецца водгукам на быўшы 6 і 7 г. м. Зьезд Беларускіх самаўрадавых радных. Зьмяшчаем яе амаль цалком, як доказ таго, што найбольш моцная і уплывовая сяньня партыя, польскай дэмакратыі шчыра, прыхільна і спагадна трактуе Беларускія справы і справядлівыя жаданьні і патрэбы нашага Народу.

Даўшы кароткі нарыс сучаснай сытуацыі ў нас, аўтар піша:

„А вось прыклады разьбіцьця, ці проста кажучы — скандальства („warcholstwa“) некатарых беларускіх дзеячоў, якія ірвуцца сяньня да кіраўніцтва апініяй і справамі свайго народу.

У дні 6 і 7 г. м., аб чым, паміж іншым, мы даем на другім месцы, адбывалася першая ў адраджонай Рэчыпаспалітай конфэрэнцыя радных і войтаў Беларусаў з ваяводзтваў Віленскага і Наваградзкага, скліканая праз Беларускі Камітэт па справам самаўрадавым, арганізаваны у б. г. праз Беларускую Нацыянальную Раду, сапраўды найбольш сяньня творчы і сьвядомы сваіх мэтаў, а афіцыяльна ужо некалькі год істнуючы орган Беларускага Народу.

Пры гэтай аказыі з здаваленьнем маглі мы сьцвярдзіць нябывалы поступ творчай працы Беларусаў ува ўсіх галінах самаўрадавай гаспадаркі, які ідзе, у пары з высокай грамадзкай сьпеласьцю выбранцаў і прадстаўнікоў колькі сот вёсак і мястэчак, у большасьці, а мо, і выключна з беларускім насельніцтвам.

З няменшым здаволеньнем сьцвярджаем такт арганізатараў Зьезду, якія у поўным зразуменьні значэньня самаўрадавых і гаспадарчых справаў, на Зьезд гэты запрасілі шмат асобаў, не маючых нічога супольнага з кірункам іх, арганізатараў, працы і з гары выключыўшымі усялякую палітычную дыскусыю, каб гэтым шляхам стварыць на будучыню супольную падставу сужыцьця сялянскіх групаў свайго Народу.

Той, хто да Зьезду, у незразуменьні стану рэчаў, мог мець нейкія сумлівы адносна напрамку працы Беларускай Нацыянальнай Рады, а асабістыя імкненьні і удзел у іншай працы палітычнай, гаспадарчай ці культурнай не дапушчалі яго падаць руку *ініцыятарам сужыцьця*, не павінен быў паказвацца на Зьездзе, ані гасьціннасьць яго арганізатараў выкарыстоўваць на перагляд рэзультатаў уласнай працы і асабістых імкненьняў, каб у гэтым знайсьці выхад дзеля устанаўленьня погляду на дабро агулу сваіх спаўграмадзянаў.

Тымчасам сталася іначай. Правы гасьціннасьці з гары з‘ігнаравалі прадстаўнікі вялікшых групаў, як Ха-дэкі ксяндза А. Станкевіча, або падзеленага некалі моцнага Сялянскага Саюзу, а выкарысталі прадстаўнікі малых групак, альбо кандыдаты на верхаводаў толькі ўдалі яшчэ будучых партыяў.

Гутарка тутака аб так розных заслугамі, як роўна паглядамі і здольнасьцямі, як ведамы літэрат і публіцысты, апошні рэдактар „Беларускага Дня“ п. Ф. Умястоўскі, а тыповыя скандалістыя („warcholi“) і шукачы „Залатога Руна“, як пасол Антоні Шапель, экс-эс-эр Мамонька, камунізуючы на Віленскім бруку радны Кузьма Крук, А Міткевіч і іх прыхвасьні у стылю студэнта Луцэвіча і інш.

Гэтыя паны, не выключаючы рэд. Умястоўскага, што із шчырай прыкрасьцяй адцеміць мы павінны — аднясьліся да парадку нарадаў Зьезду спосабам, які надта многа кажа — аб іх уласнай моцы.

П. Мамонька зрабіў скандаль праз сваю недапушчальную палітычную агітацыю у часе нарадаў Зьезду і раскідваньне дэмагогічных праклямацыяў, быццам абуджанай да жыцьця неякай беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі; пасол Шапель і радны Крук „пратэставалі“ няма ведама пашто і проці чаго, а супрацоўнік „Маланкі“ студэнт Луцэвіч, дык проста быў выкінуты з салі на нарадаў на другі дзень З‘езду, бо ўвайшоў туды, будучы ня надта цьвярозым дый веў сябе, як на кірмашу.

Найбольш сумным зьяўляецца тое, што у вачох сабраньня *перкарэсьліў сябе, як палітыка, ведамы пісьменнік п Умястоўскі* (курсыў наш. Рэд.) ад якога найбольш можна была спадзявацца, што *ён сваей асобай ўзмацніць у арганізацыйна спэлай Беларускай Нацыянальнай Радзе яе творчыя сілы*. Гэтый-жа *п. Умястоўскі* паміж іншым — два тыдні таму *склікаў свой зьезд, на якім меў ажно 18 прыхільнікаў сваей газэты!* (курсыў наш. Рэд.)

Дык пераходзячы да парадку дзеннага над скандалістымі *гатунку Шапеляў і Мамонька, якія апрыч сябе сапраўды нікога не прадстаўляюць*, (курсыў наш. Рэд.) верым, што *„адозва п. Умястоўскага“* падчас З‘езду была *фатальным непаразуменьнем, якое пярэчыць ролі, каторую узяў на свае літэрацкія плечы п. Умястоўскі*. (курсыў наш.).

Беларускі Самаўрадавы З‘езд пакінуў пасьля сябе вялікае уражаньне, *а яго значэньне хоць-бы з увагі на спэцыфічны характар, гаспадарчай конфэрэнцыі — ня можа быць на‘т раўняны са значэньнем гэтак рэкламаваных Зьездаў: літэрацкага п. Умястоўскага і палітычнага Беларускай хрысьціянскай дэмакратыі, апошні з якіх адбываўся у Вільні* (курсыў наш. Рэд.)

Не прадрашаючы далейшага разьвіцьця падзеяў у ажыўленым сяньня, дзякуючы зьнічтажэньню гэткай зморы, якой была „Грамада“ у беларускім жыцьці — *з свайго боку шчыра жадаем перамогі тым, якія даюць творчую працу а не гучныя гутаркі* (курсыў аўтар).

На гэтым шляху, пакуль што знаходзіцца выключна адна Беларуская Нацыянальная Рада з усімі падпарадкаванымі ёй культурнымі і гаспадарчымі арганізацыямі“.

Да гэтай стацьці няма чаго дадаваць. Тут есьць і прызнаньне значэньня і рэзультатаў працы Бел. Нац Рады, а роўным чынам ацэнка, асуд тым безадказным выступленьням гора — палітыкаў àla Шапель, Мамонька et C-o, якія, ня могучы самі нічога стварыць, ані зрабіць для нашага мнагапакутнага народу, з дзікай проста зайздрасьці, што работа ідзе бяз іх, і ёсьць рэзультаты гэтае работы — усе высілкі свае скіравалі на тое, каб перашкодзіць працы на карысьць Народу. Што ім Народ і яго доля? Ім важна іхнія асобы і асабістыя інтарэсы. Ідуць выбары, пахне мандацікамі... Адсюль іх дэмагогія і спробы ігры на эфэктах. Але як З‘езд, так верым і увесь Народ наш ацэніць, як трэба нягодную работу гэтых паноў і калі яны прыйдуць да Народу за галасамі пры выбарах у Сойм, — Народ адкажа ім тым, чым адказалі радныя, прадстаўнікі гэтага Народу на Зьезьдзе 7 г. м., а іменна выклікамі: вон!

Раяшнік

(Аб зьездзе, дзе панавала згода выбранцаў Народа і пра сьмяцьцё, „што выкінула жыцьцё").

А вось і Шапель пасол, палазіўшы па партыям Польскім, хацеў апынуцца ў Клюбе Пасольскім — нашым беларуска-народным, каліось для яго ня прыгодным...

Але... атрымаўшы ад клюбу „каленам", узгараўся ён „шапле ўскім гневам" і разам з Мамонькай, Круком і „панком" і з іншым „дастойным канвоем"—жыцьця палітычнага гноем—

—На Радных ужо зьездзе на ўсіх „а нáўчыся", каб скліканы намі... ды зьезд развалiўся!...

Але паночкі?! Мае галубочкі?!

Мала адозвай угдзець, трэба і розум шчэ мець.

А разам і згоду на гэта народу. І ня рожным Мамонам, — чырвоным „Крукам", дый з „Бел. Дня" воранам — на зьезд наш зьяўтацца і на выбранцаў Народа кідацца, бо з усяго баламуцтва вышла адно толькі глупства.

І зьезду нічога ня стала і ад „таткі" па карку папала.

І як Шчапель ужо ня крычыць, а мандацік сэймовы тра-а-шчыць...

Трашчыць па ўсім „швам", на радасьць Народу, на радасьць і нам...

А „панок", што із „Дня", — відаць не дастаў таго дня, бо каб ляпей прасяўся-б—

У „прасак" не папаўся-б і ня было-бы скандальных выпадкаў, дый лішніх на кнайпам выдаткаў...

А то цяпер гледзючы на „кірыліцу", скрабі сабе патыліцу...

А казалі табе ўжо „паночку", каб сядзеў-б у куточку, бо Мамонька агульны наш друг — справакаваў цябе дзядзька Прáнук" і ў той самы-жа час — справакаваў ён і нас.

Бо ад грашовае нуды — ён лазіць заўсёды туды і сюды...

І Касьцевіч Макар паказаў нам свой твар, але зірнуўшы ўлева і управа — глядзіць—кепская справа:

На зьездзе выбранцаў Народа — пануе там поўная згода...

Што-ж тут рабіць?

І сталося ясна, што „панок" ужо трашчыць... А за „панком" і... „Прылічное" ляціць „кувырком"...

І хоцькі ня хоцькі, хоць прачуваўся „конфуз", а палез ён у гэны хаўрус — пратэстуючы, гэтак званы і даўно ім падгатаваны...

А вось вам і Шыла, што на зьездзе трымаўся так міла... Не гледзючы, што ён эсэр, а на'т не „аратар" — за тое ніколі ня быў правакатар. Бо розум ён мае і ўсё прадчувае.

А Мамонька наш Менскі — як таварыш Керэнскі — прад дэлегатамі ў істэрыцы біўся, каб зьезд разваліўся...

І топаў нагамі і пляскаў вушамі, і харкаў, смаркаў, і пьяная сьляза на'т зьляцела, але саля... супакойна сядзела...

— Таварышы усё!... ідзіце за мной?! — нарэшце паднаў ён у тутака „вой"...

І ўстаў, і падняўся, і на ўсіх азіраўся...

І пьяная сьляза зноў тут зьляцела, але сала... супакойна сядзела...

Бо Мамонькіна вартасьць эсэра ёсьць палітычнае „зэра" і на ягоны „апэль" адклікнуўся Крук толькі дый Шапель.

Шэйнэ-Катарынка.

Апошнія навіны.

З ПОЛЬШЧЫ.

Францускі ордэн Маршалку Пілсудзкаму.

Да Варшавы прыехаў францускі Маршалак Дэспэрэ з мэтаю ўручыць Маршалку Я. Пілсудзкаму францускі ваенны ордэн.

Падрыхтоука да выбарау.

Некатарыя ваяводзкія урады разаслалі да ўраду ІІ інстанцыі цыркуляр аб тым, як адміністрацыйныя ўлады павінны трымацца у часе выбараў да Сойму і Сэнату.

Наукол блёку нац. меншасьцяў.

З жыдоўскіх колаў паведамляюць, што гутаркі аб стварэньні блёку нац. меншасьцяў падыходзяць да канца. Да гэтага блёку бліцам войдуць меншасьці нямецкая, украінская і беларуская без сацыялістычных групаў. Украінскі пасол Васільчук на запытаньне прадстаўніка „Ерокі" у гэтай справе адказаў: чуваць, што жыды вядуць гутаркі з Ундам (Украінскай нац.-дэмакратычнай арганізацыяй). Але што датычна укр інскіх сацыялістаў, згрупаваных у сельсаюзе (*на кшталт беларускай Грамады*) і сац-дэмакратаў, дык яны не біруць ніякага удзелу у гутарках з буржуазнымі групамі.

Адначасна орган Унду „Новы Час" і „Діло" запярэчаюць чуткам аб быццам прылучэньні украінцаў да блёку нац. меншасьцяў. „Сьмешна гаварыць — піша „Новы Час" — аб тварэньні блёку не польскіх меншасьцяў. Між украінскім народам і жыдамі д іцпло, дзякуючы ўмовам, да гэткай напружаннасьці адносінаў, што блёк з імі стаіць пад вельмі вялікім знакам запытаньня.

а.

З ЗАГРАНІЦЫ.

Француска-сэрбскі дагавор.

Між Францыяй і Юга-Славіяй падпісаны дагавор дружбы. У гутарцы з прадстаўнікамі прэсы Бряян заявіў, што гэты дагавор не перашкаджае заключэньню дагавораў з іншымі дзяржавамі. Што датычыць Італіі, дык яна была паведамляна аб усім ходзе гутарак і аб зьмесьце дагавору яшчэ да яго падпісаньня.

Барацьба з апазыцыяй.

Прэзыдыум камуністычнай партыі маскоўскага вокруга выключыў з камуністычнай партыі 76 апазыцыянэраў.

Нямецкая візіта у Вене.

Да Вены прыбылі нямецкі канцлер Маркс і мін. загранічных справаў Штрэзэман. Паездка гэта нямецкіх кіраўнікоў па літычнага жыцьця павінна мець паважныя палітычныя вынікі.

Англія і Балтыцкія дзяржавы.

Англійскі Урад адклікаў свайго пасла для Балтыцкіх рэспублікаў Вогана, які назначаны пасломі у Швэцыі. Гэты крок Англіі знаходзіцца ў зьвязку з ратыфікацыяй лат вiйска-савецкага гандлёвага трактату.

Юбілейныя сьвяткаваньні бяз хлеба.

Юбілейныя сьвяткаваньні з прычыны 10 угодкаў савецкага рэжыму прайшлі ў Маскве і Петраградзе пад знакам упартай партыйнай барацьбы між апазыцыяй і групай Сталіна. У Маскве і Петраградзе вялікія маніфэстацыі прайшлі ў антыдзяржаўныя дэманстрацыі. Дэманстранты нясьлі транспаранты з надпісамі „Няхай жыве Ленін і Троцкі!" „жадаем, хлеба і адзежы!" У вокнах былі выстаўлены партрэты Леніна побач з Зіноўявым і Троцкім. Паважныя апазыцыі прабавалі у Маскве выступіць з прамовамі перад тоўпамі, але міліцыя і конніца перашкаджала ім.

НАРЭШЦЕ ВЫТУРЫЛІ...

Пасьля выключэньня Троцкага і Зіноўева з цэнтральнага камітэту Камуністычнай Партыі і комінтэрну нарэшце іх выключылі і з камуністычнай партыі наагул.

ЧАНГ-ТСА-ЛІН Б'Е КАМУНІСТАЎ.

Вайска праўінцыі Шантунга ў хаўрусе з Чанг-Тса-Лінам захапілі Кай Фэнг, сталіцу правінцыі Гонаня, якая да гэтай пары знаходзілася над уладаю камуністаў.

1%.

На 103 дэлегаты 1-га Беларускага Зьезду Радных Беларусаў знайшоўся адзін правакатар — гэтак кажучы на 100% чэсных беларусаў радных адзін здраднік і правакатар.

Гэта ёсьць радны з Радашкоўскай гміны Пракоп Казюкевіч.

Гэты Казюкевіч даў у грамадаўскай „Працы" адкрытае пісьмо, дзе піша: „ганебна стаў ахвярай агэнтаў Паўлюкевіча, якія *запрапанавалі* ехаць у Вільню"...

Далей: „досыць была пачуць, як „паважаны" архідрайца наш Паўлюкевіч пачаў ганьбіць так нашых дзеячоў, на якіх мы глядзім, як на шчырых барацьбітаў за лепшую нашую будучыню, мне адкрыліся вочы і я убачыў, дзе я знаходзіўся"...

І яшчэ: „так паважаных радных, якія сталіся ахвярамі ашуканьства, заклікаю зараз-жа парваць усе зносіны..." і г. д. і г. д.

Дык што-ж! Лічым, што гэта нават надта добра, на 100% чэсных радных 1% — ці *адзін* чалавек правакатар надаецца для пайнаты абразу і ў доказ *колькі* наагул, нядауна яшчэ магутная грамада, *згуджала* пададласьць сваіх грамадаўскіх правакатараў на нашы зьезд!...

А што Казюкевіч быў падасланы, гэта-ж ясна, як дзень. Ён сам прыехаў!... Бо яго *ніхто* не запрашаў на свае грошы і атрымаў мандат (№ 102) толькі ў Вільні перад распачацьцем паседжаньня зьезду! Зразумела, што грамадаўцы напэўна дабра яго фінансавалі, але цікава тое, што ён ужо пасьля зьезду г. з. пасьля таго, як „адчыніліся вочы", зьявіўся і у скарбніка (ужо на гэты раз нашага!) адтрымаў грошы і да Вільні і з паваротам!...

Цікава і тое, што гэты правакатар таксама „сьмпатычна" сядзеў і вячэраў на банкеце разам з „здрайцамі!"... а потым нават упісаўся да Камітэту па справам Самаўраду.

Дык лічым, што гэты *адзіны* правакатар з боку Грамады аказаўся нават не правакатарам, а проста жулікам, хацішым грошы з дзьвёх крыніц!

Думаю, што ўся рэшта 99% радных — дэлегатаў зьезду, якія памятаюць, што п. Паўлюкевіч ані водным словам не упамянуў аб грамадаўскіх дзеячох у сваей правітэльнай прамове і нікога не ганьбіў — дадуць належную ацэнку здрадніку — правакатару Пракопу Казюкевічу.

P. S. Паквітаваньні аб грашох і заява аб уваходзе у „Камітэт да спраў Самаўраду" знаходзіцца пры справах Камітэту.

ПА СЬВЕЦЕ.

Найбольшы лік сьвятовых авіацыйных рэкордаў прыпадае на долю Нямеччыны. З 61 рэкорду міжнародна ўзнаных авіацыйнаю фэдэрацыяю прызнана: за Нямеччынаю — 22, Італіяй — 14, Францыяй — 13 і Зл. Штатамі — 12.

КОЛЬКІ НА СЬВЕЦЕ АУТАМАБІЛЯУ.

Паводле даных амэрыканскага мін. гандлю на цэлым сьвеце функцыянуе 27,650,267 аўтамабіляў. На першым месцы стаяць Зл. Штаты — 22,137,334, затым ідзе Англія — 1,023,651, Францыя — 891,000, Канада і г. д.

ДЗЯРЖАУНЫ ДОУГ АНГЛІ.

Дзяржаўны доўг Англіі, як унутраны, гэтак і вонкавы з апошняга году ўзрос на 30,021,857 фунтаў штэрл і дасягае 7,721 мільёна ф. шт.

Паветраны рэстаран.

30 ліпня падняўся ў паветра з аэрадрому Буржэ першы францускі аэраплян, падтрымліваючы паветраную сувязь між Парыжам і Лёнданам, на якім ёсьць рэстаран з буфэтам. Апрача пілёта, механіка, радые-тэлеграфісты і двох лёкаеў, абслугуючых буфэт, на аэраплане занялі месца 10 пасажыраў, галоўным чынам англічан.

Тутэйшая хроніка.

— **ВЫЕЗД ВІЛЕНСКАГА ВАЯВОДЫ п. РАЧКЕВІЧА.** Па службовым справам выехалі ў Варшаву Віленскі Ваявода п. Рачкевіч і Навагрудзкі п. Бечковіч.

— **ПАСТАНОВА „ПРЭЗЫДЫУМУ КАМІТЭТА ПА СПРАВАМ САМАУРАДУ".** Прэзыдыум камітэту даводзіць да агульнага ведама грамадзянства, што выключае з ліку сваіх сябраў Раднага Радашкоўскай гміны, Пракопа Казюкевіча за ашуканства і правакатарства. Білет выданы Пракопу Казюкевічу, гэтым уневажняецца.

Прэзыдыум Камітэту

— **ДОБРЫ ПАЧЫН.** Пальская Партыя Працы рыхтуецца да адчыненьня краёвых бязплатных інструктарскіх курсаў па лёнаводзтву, куды будуць прыймацца і жадаючыя беларусы.

Запісвацца можна у нашым К-це па справам Самаўраду. (Завальная 6—4).

— **НЕРАД ПРАЦЭСАМ ГРАМАДЫ.** У зьвязку з падрыхтоўкаю да працэсу кіраўнікоў Грамады „Słowo" піша, што абвінавачаных ёсьць толькі 59 асобы. У гэтым ліку сьледства закончана 51 асобы. Апрача гэтага 8 паважнейшых Грамадоўцаў зьбегла да Радавай Расеі. Сьледственны матэр'ял складае 86 тому у 10,000 старонак апрача дакладу рэчовых.

— **АРЫШТ ШЫЛЫ.** Вупушчавы нядаўна на свабоду з Лукішскай турмы пасьля 2-х гадовай арсэдкі Шыла, былы рэдактар Грамадаўскіх „Праўды" і „Працы", зноў засаджаны ў турму за 14 па часе судовую справу.

УСЯЧЫНА.

Дух мертвой жонкі загавар ў праз тэлефон.

У начы з пятніцы на суботу мінулага тыдня ў Будгошчы стаўся такі надзвычайны выпадак, што ня толькі асобы зацікаўленыя, але і іншыя і нават улады ня могуць ніяк усьвіць сабе гэтага здарэньня.

Абшарнік Зыгмунт Фольтанскі прыехаў з сямьёй на пабыт да Будгошчы. Жонку з дзяцьмі адправіў на дачу, да лясьнічыхі пад Тухолею, а сам затрымаўся ў сваяка ў Будгошчы.

Раптам ноччу з пятніцы на суботу, калі ён спаў у сваім мешканьні, разбудзіў яго пранізьлівы званок тэлефону. Ён падышоў да апарату і пачуў голас свайэ жонкі: „Генрых, зараз прыйдзі і забяры дзяцей, няхай не плачуць над маім трупам"...

Фольтанскі раптоўна глянуў на гадзіннік, была гадзіна і і 50 мінут. Ён ведаў, што у лясьнічыхі у Тухолі няма тэлефону і зьмест размовы здаваўся яму нейкай загадкай. Але толькі ён апомніўся ад першага ўражаньня, зараз-жа затэлефанаваў да цэнтралі у Будгошчы. Тэлефаністка, якая у начы мала мае работы, рашуча заявіла, што нікога не далучала да яго нумару тэлефона і што добра гэта памятае.

Фольтанскі зачакаў да раніцы і а 8 гадзіне паехаў на сьнеданьне. А калі варочаўся да хаты, заўважыў перад брамай самаход. Аказалася, што ад лясьнічыхі прыпрыслалі за ім, каб зараз-жа прыехаў, бо сталася няшчасьце. Яго жонка ўначы памёрла. Да 12 гадзіны была зусім здаровая, а тут раптам здарыўся сэрдэчны удар і праз поў гадзіны выпусьціла дух. Чуючы, што прыбліжаецца сьмерць і бачучы плачучых дзяцей, некалькі разоў гаворыла сама да сябе, „каб я магла затэлефанаваць да мужа". Але ў лясьнічыхі ня было тэлефону, а найбліжэйшы апарат быў ўваддаленьні на гадзіну ходу. Сьмерць-жа жонкі наступіла а гадзіне 12 і 30 мін.

ЖЫЦЬЦЕ ПРОВІНЦЫІ.

ДУНАЙЧЫЦЫ.

(Нясьвіскага павету).

14 кастрычніка г. г. Дунайчыцкім Гуртком Беларускага Т-ва „Прасьвета" быў наладжаны спэктакль-вечарок. Публікі, які заўсёды, было надта шмат. Адчуваўся недахоп месцаў. На пачатку была прачытана старшынёю Гуртка Х. Шыбутам лекцыя на тэму: „Наш Тэатр". Лекцыя была апрацавана надта добра і старанна. Публіка была захоплена ёю, аб чым сьведчылі бурныя воплескі. Пасьля была адгуляна драма К. Буйло „Сягоняшняе і даўнейшае", і камэдыя „Боты". У канцы былі прадэклямаваны 2 вершы: 1) Я. Купалы „Песьняру—Беларусу" і 2) К. Буйло: „Да працы". Ролі свае аматоры гуртковцы правялі надта добра, доказам чаго служылі бурныя воплескі з залі пасьля кожнага акту. Закончыўся вечар скакамі свае роднай нацыянальнай Лявоніхі. Гонар і падзяка Вам, гуртковцы „Прасьветы", бо за малы час існаваньня Гуртка. Вы сумелі адгуляць усе творы нашых пісьменьнікаў, якія даволі мне ўсе бачыць — бо, здаецца, быў прысутным на вечары ўжо аж 42 разы. Жадаю развіцьця культурным пачынаньням „Прасьветы".

Госьць.

Беларусы! Складайце дэкларацыі.

Слонімская хроніка.

НАЛЕТ НА КАСУ СЛОНІМСКАГА СОЙМІКА.

У ночы з 3 на 4 лістапада г. г. быў зроблены налёт на касу Сойміка ў Слоніме, ў якой знаходзілася тады каля 150,000 злот. Дзякуючы ўвазе і прытомнасьці стоража Сойміка Врубля грабёж ня ўдаўся. Сярод 4 грабіцеляў адзін ёсьць забіты (жыд з Вільні), а 3 злоўлены і пасаджаны ў слонімскі вастрог. Ідзе сьледзтва. Трэба адзначыць, што сярод 4 налётчыкаў есьць аж 3 жыды (2 з Вільні і 1 з Баранавіч).

Акружны Суд у Горадні на судовай сэсіі ў Слоніме ад 4/XI. г. г. пачаў разглядаць палітычныя справы. Таго-жа дня быў засуджаны на 1 год цяжкага вастрогу за вывяску чырвонага сьцяга з камуністычным клічам жыхар в. Пасінічы, Міжавіцкай гм., Слонімск. павету Лукаш Шэцька.

Дня 27 лістапада г. г. у Слоніме будзе склікаты зьезд сельска-гаспадарчых арганізацыяў Слонімскага павету.

Ў сувязі з выбарамі да мястовай Рады м. Слоніма пачалася энэргічная падрыхтоўка радных арганізацыяў у Слоніме. Усякія спробы зрабіць блёк дэмакратычны—не ўдаліся пакуль-што. Першую скрыпку трымаюць слонімскія жыдкі з Вайсам на чале, якога так неасьцярожна выбралі беларусы — сябры сойміка—у сябры выдзялу павятовага, а цяпер шкадуюць гэтага і маюць думку скінуць жыда з таго мейсца, дзе ён зусім не патрэбны і карысьці беларусам ня дасьць ніякай, а заўсёды будзе хлапатаць толькі аб жыдоўскіх канцэсыях. Стыд нам павінен быць за тое, што выбралі Мошку чы Зайса на "абаронцу" свайго, а ў дадатак чалавека, які зьяўляецца сябрам вельмі скампраметаванай надужыцьцямі мястовай рады Слоніма. Такім людзям не павінна быць мейсца ў Сойміке і дзеля таго гэтый Зайс павінен дабравольна зараз-жа выступіць з Сойміка. Там яму ня мейсца, як сябру мястовай Рады, стаячай пад закілам розных надужыцьцяў.

Пісьмы у рэдакцыю.

Паважаны Пане Рэдактар!

Прашу зьмясьціць у Вашай паважанай газэце наступнае:

Я, быўшы сябра Сель-Саюзу ў Грамавічах, Маладэчанскага павету, Беніцкай гміны, Пётра Асіповіч гэтым заяўляю, што не хачу далей належыць да партыі Беларускага Сялянскага Саюзу пана Ярэміча. Жадаю прылучыцца да Беларускае Нацыянальнае Рады і прашу выслаць інструкцыі, праграмы і пробны нумар газэты „Беларускае Слова“ па адрэсу: в. Грамавічы, пошта Беніцкая, Маладэчанскага павету.

З пашанаю

Пётра Асіповіч.

Ад Рэдакцыі. Прасімыя інструкцыі, праграма і газэта будуць высланы.

Да п. Старшыні Бел. Нац Рады!

Я, Кастусь Хадзінскі, жыхар в. Новыя-Зіморы, Куржэнецкай гм. Вялейскага пав., старшыня гуртка Т-ва Беларускае Школы ў в. Новыя Зіморы гэтым заяўляю, што выхаджу з Т-ва Беларускае Школы і прашу прыняць мяне ў лік сябраў Бел. Нац. Рады і Партыі. Пры гэтым далучаю сяброўскі білет № 772.

З пашанаю

К. Хадзінскі.

4/XI-27 г.

Юрыдычныя парады.

Грам. Ан. Г-чу. Запытаньне: Сястра выйшла замуж за В П-ша, якому яго дзядзька, як бяздзетны апісаў усю зямлю. П-ш цяперака памёр. Засталася дачка. За кім можа застацца зямля на выпадак сьмерці дзіцяці і калі-б мая сястра выйшла другі раз замуж?.

Адказ: Жонка пасьля мужа мае права на $^1/_7$ часьць яго маемасьці. Гэткім чынам вашая сястра можа цяпер выдзяліць сабе гэтую часьць і рабіць з ёю, што ёй падабаецца. На гэтую часьць яна можа прыняць надомніка і перадаць яму яе. Што датычыць рэшты маемасьці, то яна належыць да дачкі. Калі яна вырасьце — ца яе на гэтую маемасьць можна ўжо ўзяць надомніка. Калі-ж памрэ — матка мае права толькі на дажыцьцёвае (да сьмерці) карыстаньне маемасьцяй, без збываньня або перадаваньня каму права на маемасьць (з вынятком арэнды і запашкі).

Грам. Я. Б-лову. Запытаньне: У 1923 годзе я купіў ад суседа 3 дзесяціны зямлі. Была зроблена запрадажная ў натарыуса. Грошы я заплаціў усе і па гэтай запрадажнай атрымаў купленую зямлю. Купчая павінна была быць зробленай у працягу году. Але прадавец не вырабіў дакумантаў і тэрмін для купчы быў адсунуты да атрыманьня дакумэнтаў. Зямля была страшэнна запушчанай: ад часу бежанства з 15 г. не абраблялася, зарасла бярэзьнікам. Я вычысьціў хмызьнякі, ўзьняў цміну, прыбраў каменьні. Тымчасам у гэтым годзе памёр прадавец, а яго сын зганяе мяне з зямлі, і прапануе мне зварот заплачаных яго бацьку грошаў. Я тады плаціў маркамі, апрыч таго—я-ж столькі выпажыў і працы і грошаў на апрацоўцы зямлі. Што рабіць і як бараніцца.

Адказ: Згодна з законам запрадажная не дае права ўласнасьці і прадавец, або яго насьледнікі маюць права зьнічтожыць яе, як кожную іншую ўмову. Але могуць яны зрабіць гэта толькі пад варункам звароту грошаў удвоя проці заплачаных. А ў вашым выпадку — прадавець павінен заплаціць вам і адшкадаваньне за ўдабрэньне і апрацаваньне зямлі. Калі ня згодзіцца сын прадаўца дабравольна здаволіць вас — хай падае ў Суд. Бяз Суду нічога вам ня зробіць. А тады вы падайце стрэчную позву (powództwa wzajemne) і прасіце засудзіць вам апрыч заплочаных вамі грошаў у падвойным ліку — яшчэ і кошты апрацоўкі зямлі і страты, якія вы панясеце з прычыны адабраньня ад вас зямлі, якую вы апрацоўвалі ўжо як уласную.—Страты і кошты трэба даказаць сьведкамі.

Паштовая скрынка.

А. Воронко, 2 зл. атрыманы, газэта высылаецца.

Н. Сьвятоха, В. Скіба, М. Юшка, У. Дамброўскі, Ю. Клімовіч, Г. Рокач, П. Ластаўка, В. Крук, А. Ворон, М. Песковы, С. Масэвіч, В. Сенькевіч, Я. Усьціновіч, А. Мікірэй, А. Пецюкевіч, Я. Пестун, А. Чэкан, М. Вербіцкі, А. Паўлаў, — газэты высылаюцца.

В. Лепец, Х., С. Юрэвіч, Пугач, карэспадэнцыі будуць зьмешчаны ў наступным нумары.

Адказны Рэдактар Т. Вернікоўскі. Друк. І. Баеўскага Вільня, Мастовая 9. Выдавец Беларуская Нацыянальная Рада.